

**T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YETİŞTİRME YURTLARINDA KALAN ERGENLERLE
AİLESİ İLE BİRLİKTE YAŞAYAN ERGENLERDE
TOPLULUK HİSSİ VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet TEMEL

**Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Selçuk ASLAN

MART – 2017

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

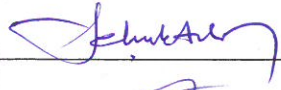
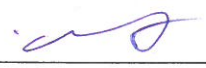

**YETİŞTİRME YURTLARINDA KALAN ERGENLERLE
AİLESİ İLE BİRLİKTE YAŞAYAN ERGENLERDE
TOPLULUK HİSSİ VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet TEMEL

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji
Enstitü Bilim Dalı : Psikoloji

“Bu tez 22.03.2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Yrd. Doç. Dr. Jaleşuk AŞLAN	Başarılı	
Yrd. Doç. Dr. Murat YERLİ	Başarılı	
Yrd. Doç. Dr. Bekir ERBİL	Başarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite ve ya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.


Ahmet TEMEL
22.03.2017

ÖNSÖZ

Öncelikle bu tezin yazılması aşamasında, çalışmamı sahiplenerek titizlikle takip eden danışmanım Yrd. Doç. Dr. Selçuk ASLAN'a değerli katkı ve emekleri için içten teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Araştırmayı hazırlamamda birçok değerli insanın yardım ve katkılarından istifade ettim. Bu çalışmayı yapmamda gerekli izinleri veren kurum ve kuruluşların değerli mensuplarına teşekkürü bir borç bilirim ayrıca verilerin toplanması sürecinde gerekli kolaylıkları sağlayan kuruluşlara teşekkür ederim. Yine aynı şekilde verilerin toplanması aşamasında değerli dostum Ahmet KISA, abim Ayhan TEMEL, desteklerini esirgemeyen kardeşlerim ve kısa ailesine teşekkürlerimi sunarım. Bu çalışmada gerekli düzeltmeleri yapan hocalarıma ve literatür araştırmalarında yardımcı olan meslektaşım Arş. Gör. Fuat ERDUĞAN'a teşekkür ederim. Son olarak bu günlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim anneme, babama ve aileme şükranlarımı sunarım. Yardımcı olan bütün değerli dostlarıma teşekkür ederim.

Ahmet TEMEL

22.03.2017

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iv
TABLO LİSTESİ	v
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ	
ARAŞTIRMALAR	7
1.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	7
1.1.1. Psikolojik Sağlamlık	7
1.1.1.1. Psikolojik Sağlamlıkta Risk Faktörleri.....	11
1.1.1.2. Psikolojik Sağlamlıkta Koruyucu Faktörler	12
1.1.1.3. Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar	14
1.1.1.4. Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	16
1.1.2. Topluluk Hissi.....	17
1.1.2.1. Topluluk Hissini Oluşturan Etmenler.....	19
1.1.2.2. Topluluk Hissi Oluşturmanın Birey Açısından Önemi	21
1.1.3. Topluluk Hissi ile Psikolojik Sağlamlık İlişkisi	22
BÖLÜM 2: YÖNTEM	24
2.1. Araştırmanın Modeli	24
2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	24
2.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	25
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)	25
2.3.2. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-12).....	25
2.3.3. Topluluk Hissi Ölçeği (THÖ)	26
2.4. Verilerin Toplanması	27
2.5. Veri Analiz Teknikleri	28

BÖLÜM 3: BULGULAR.....	29
3.1. Ailenin Yanında Kalan ve Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Demografik Bilgilerinin Dağılımı	29
3.2. Topluluk Hissi Ölçeği ile Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Tanımlayıcı İstatistikleri	33
3.3. Gruplar Arası Karşılaştırmalar	33
3.3.1 Ailenin Yanında Kalan ve Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar.....	33
3.3.2. Ailenin Yanında Kalan ve Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Cinsiyete Göre Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar...	34
3.3.3. Ailenin Yanında Kalan ve Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Yakın Arkadaş Sayısı ve Kardeş Sayısı Değişkenlerine Göre TH ve PS Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar.....	36
3.3.4. Ailenin Yanında Kalan ve Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Ana Baba Eğitim Seviyesi Değişkenine Göre TH ve PS Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar	37
3.4. Grup İçi Karşılaştırmalar	39
3.4.1. Ailenin Yanında Kalan Ergenlerin Aile Gelir Seviyesi Değişkenine Göre Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar...	39
3.4.2. Ailenin Yanında Kalan Ergenlerin Evde Yaşayan Kişi Sayısı Değişkenine Göre Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar	40
3.4.3. Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Ana Baba Yaşama Durumuna Göre Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar...	41
3.4.4. Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Kuruluşlarda Kalma Sürelerine Göre Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar...	42
3.4.5. Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Ana Babalarını Görme Sıklığına Göre Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar...	43
3.4.6. Ailesinin Yanında Kalan ile Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi...	43
3.4.7. Bağımsız Değişkenlerle (Sınıf, Arkadaş Sayısı, Kardeş Sayısı, Evden Ayrı Kalma Süresi, Anne Eğitim Seviyesi) Bağımlı Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	44

SONUÇ VE TARTIŞMA.....	46
ÖNERİLER	52
KAYNAKÇA	54
EKLER.....	61
ÖZGEÇMİŞ.....	67



KISALTMALAR

ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
ÇGPSÖ	: Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği
ÇHGM	: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
İMEM	: İl Milli Eğitim Müdürlüğü
KBF	: Kişisel Bilgi Formu
PS	: Psikolojik Sağlamlık
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences for windows
TH	: Topluluk Hissi
THÖ	: Topluluk Hissi Ölçeği

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Araştırmaya Katılan Ergenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı	24
Tablo 2 : Ölçeklerin Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	27
Tablo 3: Öğrencilerin Cinsiyet ve Okul Türüne Göre Dağılımı	29
Tablo 4: Öğrencilerin Anne ve Baba Yaşama Durumuna Göre Dağılımı	30
Tablo 5: Öğrencilerin Yakın Arkadaş Sayısı ve Kardeş Sayısına Göre Dağılımı	31
Tablo 6: Yurtlarda Kalan Öğrencilerin kuruluşlarda Kalma Süresi ve Ana Babayı Görme Sıklığına Göre Dağılımı	32
Tablo 7: Psikolojik Sağlık ve Topluluk Hissi Puan Ortalamalarının Dağılımı.....	33
Tablo 8: Ailelerinin Yanında Kalan ve Kuruluşlarda Kalan Öğrencilerin PS ve TH Toplam Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	34
Tablo 9: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre PS ve TH Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin İstatistikler	35
Tablo 10: Öğrencilerin Yakın Arkadaş Sayısı İle Kardeş Sayısı Değişkenlerine Göre PS ve TH Toplam Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	36
Tablo 11 : Öğrencilerin Ana Baba Eğitim Seviyesi Değişkenlerine Göre PS ve TH Toplam Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	38
Tablo 12 : Ailenin Yanında Kalan Öğrencilerin Aile Gelir Seviyelerine Göre PS ve TH Toplam Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	39
Tablo 13 : Ailenin Yanında Kalan Öğrencilerin Evde Yaşayan Kişi Sayısına Göre PS ve TH Toplam Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	40
Tablo 14: Kuruluşlarda Kalan Öğrencilerin Ana Baba Yaşama Durumuna Göre PS ve TH Toplam Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	41
Tablo 15: Kuruluşlarda Kalan Öğrencilerin Yurtta Kalma Süresine Göre PS ve TH Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	42
Tablo 16: Kuruluşlarda Kalan Öğrencilerin Ana Babayı Görme Durumuna Göre PS ve TH Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	43
Tablo 17: Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyi ile Topluluk Hissi Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki korelasyon İlişki Analizi.....	44

Tablo 18: Bağımsız Değişkenlerle (Sınıf, Arkadaş Sayısı, Kardeş Sayısı, Evden Ayrı Kalma Süresi, Anne Eğitim Seviyesi) Bağımlı Değişkenler Arasındaki Korelasyon İlişki Analizi	45
--	----



Tezin Başlığı: Yetiştirme Yurtlarında Kalan Ergenlerle Ailesi ile Birlikte Yaşayan Ergenlerde Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık	
Tezin Yazarı: Ahmet TEMEL	Danışman: Yrd. Doç. Dr. Selçuk ASLAN
Kabul Tarihi: 22.03.2017	Sayfa Sayısı: viii (ön kısım) + 60 (tez) + 6 (ek)
Anabilimdalı: Psikoloji	Bilimdalı: Psikoloji
<p>Bu araştırmanın amacı ailelerinin yanında yaşayan ergenlerle devlet kuruluşlarda (yurtlarında) yaşayan ergenlerde psikolojik sağlık düzeyi ile topluluk hissi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın diğer bir amacı, ele alınan bağımsız değişkenler (cinsiyet, aile gelir seviyesi, kuruluşlarda kalma süreleri, yaş, ana baba görme süreleri, kardeş sayısı, yakın arkadaş sayısı, evde ve odada yaşayan kişi sayısı) bakımından oluşturulan gruplar arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığının belirlenmesidir.</p> <p>Araştırma 2016-2017 öğretim yılında İstanbul ilinde bulunan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde faaliyet yürüten kuruluşlarda kalan 101 ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı İstanbul ilinde bulunan 4 farklı lisede öğrenim gören 158 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada ölçme araçları olarak; Yaş, Cinsiyet, okul türü, ana baba eğitim seviyesi, aile gelir seviyesi gibi değişkenler hakkında bilgi toplamak amacıyla "Kısa Bilgi Formu", her iki grupta bulunan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerini belirlemek amacıyla Liebenberg, Ungar ve Van de Vijver (2013) tarafından geliştirilen Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği ve öğrencilerin topluluk hissi düzeylerini belirlemek amacıyla, Chiessi, Cicognani ve Sonn, (2010) tarafından geliştirilen Topluluk Hissi Ölçekleri kullanılmıştır. Toplanan veriler; SPSS 17 programı kullanılarak değişkenler arasındaki normal dağılım ve homojenlik durumuna göre spearman korelasyonu, t-testi, Mann Whitney U, One Way Anova ve Kruskal Wallis H testleri ile analiz edilmiştir.</p> <p>Araştırma sonucunda, psikolojik sağlık ile topluluk hissi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca ele alınan diğer bağımsız değişkenlerle psikolojik sağlık düzeyi ile topluluk hissi arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar tartışılmış ve gelecek araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.</p>	
Anahtar Kelimeler: Yetiştirme Yurdu, Psikolojik Sağlık, Topluluk Hissi	

Title of the Thesis: Sense of Community and Resilience of Adolescents Living with Their Families and Staying at Orphanages	
Author: Ahmet TEMEL	Supervisor: Assist. Prof. Selçuk ASLAN
Date: 22.03.2017	Nu. of pages: viii (pre text) + 60 (main body) + 6 (app.)
Department: Psychology	Subfield: Psychology
<p>The purpose of this study is to investigate the relationship between psychological resilience level and community sense of adolescents living with their families and adolescents staying at Orphanages. Another purpose of this study is to determine whether there are significant differences among groups created in respect to independent variables (gender, family income level, durations in institutions (orphanages), age, visiting frequencies of parents, number of brothers/sisters, number of close friends, individual number living in home or room).</p> <p>The research was carried out on 158 students who study at four different high schools in Istanbul province which is affiliated to National Education Ministry and 101 students who stay at institutions within the body of Ministry of Family and Social Policies in Istanbul province on 2016-2017 academic year. A "Short Information Form" with the purpose of obtaining information about variables like; age, gender, school type, education level of parents, family income level, Child and for the purpose of determining psychological resilience levels of both groups; Adolescent Psychological Resilience Scale developed by Liebenberg, Ungar and Van de Vijyer (2013) and for the purpose of determining sense of community levels of students Sense of Community Scales developed by Chiessi, Cicognani and Sonn (2010) were used. Data obtained were analysed with Kruskal Wallis H and One Way Anova, Mann Whitney U,t-test and Spearman Correlation according to normal distribution and homogeneity status between variables by using SPSS 17 programme.</p> <p>As a result of research, it can be suggested that there was a significant relationship between sense of community and psychological resilience levels of both groups. However, it was investigated whether there was a significant relationship between sense of community and psychological resilience levels or not. Results obtained from research were discussed and suggestions were mad efor further researches.</p>	
Keywords: Orphanage, Resilience, Sense of Community	

GİRİŞ

Bireyin fiziksel, psikolojik ve toplumsal gelişiminde aile, oldukça önemli bir yere sahiptir. Bebeklik, çocukluk ve özellikle ergenlik dönemlerini aile ile birlikte geçirmek olumlu benlik gelişimi açısından önemli bir yere sahip olduğu görülür. Bu gelişim dönemleri içinde ergenlik, özel bir yere sahiptir.

Ergenlik; çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine geçişte bedensel, hormonal, duygusal, toplumsal ve psikolojik çerçevede önemli değişimlerin yaşandığı ve bunun yanı sıra karmaşanın da olduğu bir geçiş dönemi olarak adlandırılır (Feldman, 1997). Ergenlik dönemi; bir gözdağı, değişim, karşı gelme ve fırsatlar dönemi olarak belirginleşmekte, insan gelişiminin başka hiçbir aşamasında kısa bir zamanda ve bu kadar çeşitli alanda böyle büyük bir değişim görülmemektedir. Bu dönemde vücutlarımızda, zihinlerimizde, yeteneklerimizde ve kişiler arası ilişkilerimizde önemli değişimler gözlenmektedir (Steiner, 2012). Ergenlik çağı, hem bedensel hem de ruhsal açıdan birçok temel değişikliklerin yaşandığı bir dönemdir. Lise öğrencileri bu çağın etkilerinin en yoğun görüldüğü kısmını yaşar (Cüceloğlu, 2014). Genellikle bu çağda gerek ergen bireyin ailesi gerekse ergen bireyin çevresinde bulunan yetişkinler tarafından ergen birey, ne yetişkin ne de çocuk olarak algılanmaktadır (Kulaksızoğlu, 2015). Ergenler, kendi kimliklerini keşfedebilmek için kendi akran gruplarını referans almaktadırlar. Bu dönemde ilgi akran grubundaki aynı cinsiyetteki gençlerin yanı sıra karşı cinsiyeti de içerecek şekilde seçtiğinden arkadaşlarla olan ilişkiler, yeni zorluklar getirmektedir (Feldman, 2008). Neredeyse bütün ergenler, kurallara uyma ve verilen yönergeleri izleme konusunda sorun yaşamaktadırlar (Lock, 2008).

Kimlik gelişim sürecini aşamayan genç ergenler yaşamın anlamsızlık ve boşluğunda kalarak, var olan gereksinimlerini amaçlı davranışlara yöneltmede zorlanmaktadır. Anlamsızlık, değersizlik ve hedefsizlik genç ergenleri psikolojik olarak da olumsuz etkilemektedir (Eskim, 2012). Bu olumsuz etkilerin yoğun olarak görüldüğü grupların içinde yetiştirme yurtlarında kalan ergenler önemli yer tutmaktadır. Dünyada ve ülkemizde yetiştirme yurtları kimsesiz, korunmaya muhtaç çocuklar ile ailesinin aldığı kararlar doğrultusunda sürekli veya geçici süreyle bu yurtlara bırakılan çocuklara hizmetler vermektedir. Bir yurt düzeni içerisinde yaşayan çocuk ve ergenler; yetiştirme yurtlarına kayıt olmadan önce geçmişte yaşadıkları tecrübeler de dâhil olmak üzere birçok neden-

den kaynaklanan sorunlu davranışlar sergileyebilmektedirler (Berkowitz, 1996). “Yetiştirme yurdunda yaşayan öğrenciler; 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununda; korunmaya muhtaç çocuk, beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; ana veya babasız, ana ve babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk” olarak tanımlanmaktadır. Aynı kanuna göre “yetiştirme yurtları; 13–18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edinmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşları”dır (www.sosyalhizmetuzmani.org, 2016). Kanun maddesinden de anlaşılacağı gibi söz konusu bireyler kendini gerçekleştirmeleri yolunda bir takım yoksunluklar yaşamaları sebebiyle toplumsal ve bireysel gelişim anlamında bir takım başarısızlıklar yaşamış kişilerdir. Tüm başarısız bireylerde, nevrotiklerde, suçlularda ve problemlili çocuklarda genel olarak paylaşma duygusundan yoksunluk, toplumsal ilginin ne olduğunu kavrayamama, toplulukçu kültürlerde önem verilen kendisine verdiği önemin başkalarına yaptıkları katkılarla sağlandığını anlayamama ve bu başarısız yaşam tarzına daha eğilimli olma özellikleri görülmektedir. İhmal edilen çocuk, sevginin ve grup yaşantısının gereklerini bilememekte, toplumsal ilgiyi geliştirebilecek olumlu davranışlar sergileyememektedir. Çocuk, yaşamın problemleriyle yüzleştğinde diğerlerinin yaptığı yardımın farkına varamamakta ve toplumu düşmanca algılayarak başkalarına ve kendisine yararlı bir birey olabileceğini değerlendirememektedir. Topluma karşı, eleştirel ve kuşku duyan bir yaklaşımla davranmakta ve kendisine olan güveni de geliştirememektedir (Adler, 2010). Evlilik dışı olan çocuklarda toplumsallık duygusunun gelişimi daha da zor olmaktadır. Evlilik dışı çocukların üzerlerindeki psikolojik yük daha ağırdır. Bu çocukların çoğu önemli düzeyde bir çaba sarf etmeden kısa yollardan mutluluk sağladığını gördükleri, çoğu yasak olan davranışların çekiciliğine kapılmakta ve sonuçta suçlu, içkiye düşkün, cinsel anlamda sapkın ve benzeri kişiler olmaya yönelmektedirler (Adler, 2008). Çocukların gelişim süreçlerinde ana babaların rolü büyüktür. Ana baba tutumları, çocukların sosyalleşmelerinde önemli bir etkiye sahiptir (Dökmen, 2006). Ailede olumlu gelişim ortamı için aile üyelerinin hem ayrı bir birey olarak hem de ailenin bir üyesi olarak kendilerini aile bütününe ait hissetmeleri gerekir (Cüceloğlu, 2001).

Ana ve babalar her açıdan ailenin temelini oluşturan kişilerdir. Onların kişilikleri ve davranışları, bütün aile üyelerini etkiler ve aile içindeki davranışların yönünü tayin eder. Psikolojik, toplumsal, kültürel vb. bakımlardan kendine yetebilen ana babaların bulunduğu aile ortamında yetişen çocuklar olumlu davranış kazanabilme bağlamında daha şanslıdır. Çünkü bu tür ailelerde yaşayan insanlar, mutluluğun temelini iç dünyalarından kaynaklandığını bilirler. Aile içindeki olumlu ilişkiler onları, daha mutlu ve daha doyumlu yapar. İlişkide buldukları diğer insanları ise kendi amaçları çerçevesinde yönlendirmeye çalışmazlar (Cüceloğlu, 1994). Aile üyeleri arasındaki bağ ve aidiyet duygusu ile bireyler, pek çok soruna karşı dayanıklılık kazanıp sorunlarla mücadele etme yeteneğine kavuşur (Mavili ve diğerleri, 2014). Kendini değersiz gören ergenlerin geçmişinde bazı olumsuz yaşantılar görülebilir ancak; ergenler benliklerini, gizli güçlerini gerçekleştirebilmek için, bilinçli ve sağlıklı bir toplumsal ortama ihtiyaç duyarlar. İnsan, diğerleriyle ilişkileri içerisinde varlığını devam ettirebilen bir varlık olduğundan, insanların hissederek düşünebilme, düşündüklerini iletebilme yeteneği toplumsal yaşamın temelini belirlemektedir (Cüceloğlu, 1997). Bireyin sosyal yaşam alanında anlam arayışı evrensel bir gerekliliktir. Bu gereklilik bireyin toplumsal alanda yer edinmesini sağlamaktadır. Topluluk olma duygusu; gruptaki üyelerin aidiyet hissini, birbirlerini ve grubu önemsemelerine yönelik duygularını ve üye gereksinimlerinin birliktelikle giderilebileceği yönündeki kararlı tutumlarını içeren bir inançtır. Topluluk olma duygusunun temelinde, bireylerin karşılıklı olarak birbirlerine bağımlılıkları ve güvenli etkileşimleri, paylaşımları ve ortak hedeflere dayalı yerleşmiş bütünlük duyguları yatmaktadır. Belli bir topluluğa bağlanma, o topluluktaki üyelere güvenli bir seviyede kimliklerini, geçmiş yaşantılarına ait duygularını ve ortak geçmişlerini ifade etme ve yaşatma özgürlüğü olarak tanımlanmaktadır (McMillan, 1986). Topluluğa üyelik ise, kişinin gruba üyelik için ödediği bir bedel karşılığında o gruba ait olma hakkına sahip olmasıdır (Aranson ve Mills, 1959; Buss ve Portnoy, 1967, Akt. McMillan, 1986). Aile üyeleri arasındaki bağ ve aidiyet duygusu ile bireyler, pek çok soruna karşı dayanıklı olmayı öğrenip, sorunlarla mücadele etme yeteneğine kavuşur (Mavili ve Ark., 2014). Karşılaşılan olumsuz yaşantılar karşısında ayakta durabilme ve güçlü hissedebilme (Block ve Kremen, 1996) ve yaşam içerisinde riskli koşullarla karşılaşmış olmasına rağmen başarılı bir şekilde toparlanabilme ve etkilenme öncesi haline dönebilme yeteneği (Masten, 2001) psikolojik sağlamlık kavramı ile açıklanmaktadır. Psikolojik sağlamlık kavramı, son yıllarda çocukluk ve ergenlik dönemlerini kapsayan birçok risk faktörü ve yaşanan olumsuz olay-

larla bağlantılı olarak incelenmeye başlanmıştır. Bu risk faktörlerini barındıran ve olumsuz olaylar yaşayan çocuk ya da ergenlerin bir kısmının, tüm olumsuzluklara rağmen başarılı olabildikleri ve gelişimlerini olumlu yönde sürdürdükleri belirlenmiştir (Öz ve Yılmaz, 2009). Yapılan çalışmalar koruyucu faktör olarak ailenin varlığını öne çıkarmakta; risk faktörlerinin ise bazı grupların özellikle de çocuk ve genç grubunun suça yönelme, okulu terk etme gibi olumsuz ve kabul edilmeyen sonuçları yaşama olasılığını artıran özellikler olduğunu ortaya koymaktadır (Masten, 1994).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ailelerinin yanında yaşayan ergenlerle devlet kuruluşlarında (yurtlarında) yaşayan ergenlerde psikolojik sağlık düzeyi ile topluluk hissi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın diğer bir amacı, ele alınan bağımsız değişkenler (cinsiyet, aile gelir seviyesi, kuruluşlarda kalma süreleri, yaş, ana baba görme süreleri, kardeş sayısı, yakın arkadaş sayısı, evde ve odada yaşayan kişi sayısı) temelinde oluşturulan gruplar arasında psikolojik sağlık ve topluluk hissi düzeyleri bakımından anlamlı farklılıkların olup olmadığının belirlenmesidir. Bu çerçevede aşağıdaki sorulara cevaplar aranacaktır.

1. Erkek öğrencilerle kadın öğrencilerin psikolojik sağlık ve topluluk hissi düzeyleri arasında farklılık var mıdır?
2. Öğrencilerin yakın arkadaş sayısı ve kardeş sayısı değişkenlerine göre oluşturulan gruplar arasında psikolojik sağlık ve topluluk hissi düzeyleri bakımından anlamlı fark var mıdır?
3. Ana baba eğitim düzeylerine göre öğrencilerin psikolojik sağlık ve topluluk hissi ortalamaları arasında anlamlı farklılık var mıdır?
4. Ailesinin yanında kalan öğrenciler aile gelir seviyelerine göre psikolojik sağlık ve topluluk hissi düzeyleri bakımından anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
5. Ailenin yanında kalan öğrenciler evde yaşayan kişi sayısına göre psikolojik sağlık ve topluluk hissi düzeyleri bakımından anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
6. Kuruluşlarda kalan öğrenciler ana baba yaşama durumuna göre psikolojik sağlık ve topluluk hissi düzeyleri bakımından farklılaşmakta mıdır?
7. Kuruluşlarda kalan öğrenciler yurttaki kalma süresine göre psikolojik sağlık ve topluluk hissi düzeyleri bakımından farklılaşmakta mıdır?

8. Kuruluşlarda kalan öğrenciler ana babayı görme durumuna göre psikolojik sağlık ve topluluk hissi düzeyleri bakımından farklılaşmakta mıdır?
9. Ailelerinin yanında kalan ve kuruluşlarda kalan öğrencilerin psikolojik sağlık ve topluluk hissi ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
10. Öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyi ile topluluk hissi düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Önemi

Son dönemlerde yapılan çalışmalar ergenlerde psikolojik sağlık ve topluluk hissi kavramının önemini ortaya koymakla birlikte bu alanda yapılan çalışmaların yetersiz olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle ülkemizde bu alanda yapılan çalışma yok düzeyindedir. Bu çalışma ile daha önceki çalışmalarda incelenmeyen yetiştirme yurtlarında kalan ergenler ile ailesiyle birlikte yaşayan ergenler karşılaştırılacaktır. Elde edilecek sonuçların yetiştirme yurtlarında yaşayan çocuklara yönelik politikaların belirlenmesinde etkili olacağı düşünülmektedir. Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde, psikolojik sağlık kavramının öneminin vurgulanmasında bireylerde yaşanan risk ve koruyucu faktörlerin varlığı öne çıkmaktadır. Bu çalışmada risk faktörü olarak ergenlerin ailelerinin yanında yaşamamaları ele alınmıştır. Bu çalışmadan elde edilecek bulguların alan yazına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Diğer yandan alanyazındaki çalışmaların çoğu ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite öğrencileriyle yapılmıştır. Ailelerinden yoksun olan ergenlere yönelik araştırmalar oldukça yetersizdir. Bu çalışma ile devlet kuruluşlarında (yetiştirme yurtları) yaşamakta olan ergenler çalışmaya dâhil edilerek bu alandaki ihtiyaca yönelik bir araştırma tasarlanmıştır. Bu kapsamda yürütülecek sosyal politikaların belirlenmesinde özellikle yurtlardaki öğrencilerde topluluk hissi ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin incelenmesi önemli görülmektedir.

Varsayımlar

Araştırmaya katılan katılımcıların, uygulanan ölçeklere içtenlikle ve herhangi bir etki altında kalmadan gönüllü bir şekilde cevap verdikleri ve verdikleri cevapların kişisel tutum ve düşüncelerini doğru olarak yansıttığı varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

- Bu çalışmada elde edilen bulgular araştırmada kullanılan veri toplama araçları ile elde edilmiş bulgularla sınırlıdır.
- Araştırmanın örneklemini 2016-2017 yıllarında İstanbul ilinde bulunan kız ve erkek yetiştirme yurtlarında kalan 101 öğrenci ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 4 farklı okulda öğrenim gören yaş grupları birbirine yakın olan 158 öğrenciyle sınırlıdır.
- Araştırmanın evreni İstanbul ilinde bulunan devlet kuruluşlarında kalan ergenler ile liselerde okuyan ergenleri kapsamaktadır. Araştırma tüm liselere ve ergenlere genellenemez.

Tanımlar

Yetiştirme Yurdu: “2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu’na göre yetiştirme yurtları; 13–18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır.” (www.sosyalhizmetuzmani.org, 2016).

Topluluk Hissi: Topluluk olma duygusu; üyelerin aidiyet hissi, üyelerin birbirlerini ve grubu önemsemelerine ilişkin bir duygu ve üye gereksinimlerinin birlikte olma konusundaki kararlılıklarına bağlı olduğuna ilişkin paylaşılan bir inançtır (McMillan ve Chavis, 1986).

Psikolojik Sağlamlık: Önemli bir zorluk içerisindeyken pozitif bir uyuma sebep olan dinamik bir süreç ve stres ve zorluğa karşı insanların tepkisindeki bireysel farklılıkların olumlu rolü (Luthar, Cicchetti, & Becker, 2000), yaşam içerisinde riskli şartlara maruz kalmış olmasına rağmen bireyin başarılı bir şekilde toparlanabilme ve etkilenme öncesi haline dönebilme yeteneği (Masten, 2001) şeklinde tanımlanmaktadır.

BÖLÜM 1: ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Bu bölümde, konu ile ilgili genel kuramlar ve yazın alanında yapılan çalışmalar çerçevesinde araştırmalar yapılmıştır.

1.1.1. Psikolojik Sağlamlık

Psikolojik sağlamlık terimi, pozitif psikoloji alanında yer bulmaktadır. Pozitif psikoloji, psikolojik olarak bireyi rahatsız eden etkenlerden çok, bireyin sağlıklı olmasını sağlayan etkenlere önem vermekte ve bu çerçevede psikolojik sağlamlık kavramını ele almaktadır (Meredith ve diğ., 2011). Yaşanan olumsuz yaşantılar karşısında ayakta durabilmek ve güçlü hissedebilmek (Block ve Kremen, 1996) olarak tanımlanan psikolojik sağlamlık kavramı, yapılan çalışmalarla günümüzdeki popülerliğini sürdürmektedir. Masten (2001), pozitif psikoloji yaklaşımı ile çalışma alanındaki olumsuz durumları inceleyerek, bireyin olumsuz durumlara uyum sağlayabilme yeteneğinin önemli olduğunu ve çalışmalarda sorun yaşanan dönemlerdeki gelişimin görmezlikten geldiğini belirtmektedir.

Latince “resiliens” kelimesinden gelen psikolojik sağlamlık kavramı, bir maddenin asıl şekline (öz haline) dönebilme yeteneği ve esnekliği olarak tanımlanmaktadır (Greene, 2002). Soanes ve Stevenson (2006) ise çalışmalarında sağlamlık kelimesini Oxford İngilizce sözlüğünde tanımlandığı biçimde “zor koşulların üstesinden hızlı bir şekilde gelebilme ve karşı koyabilme yeteneği” olarak ele almışlardır. Sağlamlık, esneme, uyum sağlama yeteneğini de içermektedir (Hunter ve Chandler, 1999).

Psikolojik sağlamlık kavramının işe vuruk tanımı konusunda bir fikir birliği olmasa da psikolojik sağlamlık sonucu ortaya çıkan olumlu davranışlar bakımından yazında fikir birliği görülmektedir (Jacelon, 1997, Akt. Kararımak, 2006). Psikolojik sağlamlık önemli bir sorunla karşılaşıldığında olumlu bir uyumu kapsayan dinamik bir süreç (Luthar ve diğ. 2000), stres ve zorluğa karşı insanların tepkisindeki bireysel farklılıkların olumlu rolü ve bir kişinin uyumsuz davranışlara ortam hazırlayan çevresel tehlikelere karşı kişinin tepkisini değiştiren ve iyileştiren koruyucu faktörler (Rutter, 1987) olarak ele alınmıştır.

Rutter (1987), psikolojik sağlamlık çerçevesinde bireysel farklılıkları incelerken tanımların çoğunu iki temel kavrama dayandırmıştır: karşılaşılan güçlük ve olumlu uyum. Karşılaşılan güçlük, bireyin, önemli sayılabilecek herhangi bir tehdidin varlığı ya da olumsuz olarak görülen yaşam güçlükleri karşısında yaşamını sürdürmesini; olumlu uyum ise, bireyin gelişim evrelerinde sorun oluşturacak olaylara karşı baş edebilme becerisi ve olumlu uyum sürecinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesini ifade etmektedir.

Yapılan çalışmalarda psikolojik sağlamlık kavramı çeşitli yönleriyle incelenmektedir. Örneğin, Masten ve Gewirtz (2006), psikolojik sağlamlığı, ebeveyn kaybıyla çocuk ya da ergenlerin kısa süre içerisinde iyileşme, hayata uyum sağlama ya da evlatlık olarak kaldığı aileyle bütünleşme, farklı risk faktörleri durumu karşısında yaşayan genç çocukların psiko-sosyal ve ruhsal problemlerle baş edebilme ve sağlıklarını koruması boyutlarında ele almıştır.

Luthar ve Cicchetti (2000) ise karşılaşılan güçlüğü, istatistiksel olarak uyum zorlukları ile ilişkili olduğu bilinen ve tipik olarak olumsuz yaşam koşullarını kapsayan bir durum olarak ifade etmişler; olumlu uyumu, bir toplantıda, sahnede göze çarpan gelişimsel görevleri davranışsal olarak dışa vurulmuş sosyal yeterlilik olarak tanımlamışlardır. Masten ve Obradovic (2006) de uyum belirtilerini içsel iyi oluş ile olumlu ilişkiler olarak incelemiştir.

Pozitif uyum, tehdit edici koşullara ya da sıkıntı verici durumlara karşı başarılı bir uyum davranışı veya kapasiteye sahip olma süreci (Masten, Best ve Garmezy, 1990), adaptasyon veya gelişime karşı bir takım ciddi tehditlere rağmen iyi davranışlar tarafından karakterize olmuş bir fenomen sınıfı (Masten, 2001), güçlükler karşısında bir bireyin kendini iyi hissetmesine olanak sağlayan kişilik özellikleri (Connor ve Davidson, 2003) olarak ele alınmaktadır.

Pozitif uyum, üretken deneyimlere ve olumlu duygular için gereken kapasiteye sahip olmanın yanı sıra, fiziksel işlevsellik ve psikolojinin sağlıklı ve durağan aşamalarını sürdürebilmek için hayatı tehdit edici durumlara, şiddete veya bir yakını kaybetme gibi yüksek derecede potansiyel olarak yıkıma sebebiyet veren sıkıntılı, riskli durumlara maruz kalmış yetişkinlerin başarılı bir şekilde başa çıkma kapasitesini de içermektedir (Bonanno, 2004; Lee ve Cranford, 2008).

Pozitif uyumda bireyin, aşırı olumsuz durum karşısında çabuk toparlanması ve stabil duruma geçmesi söz konusudur (Leipold ve Greve, 2009). Davranışsal eğilimlerin karmaşık bir dağarcığıdır (Agaibi ve Wilson, 2005). Bu iki temel kavrama dayanan psikolojik sağlamlık Masten'in (2014) çalışmasında sıklıkla stresli durumlara maruz kalındığında ya olumsuz durumlardan kaçarak ya da olumsuz durumları öğrenerek eski haline dönebilme, bu durumlarla baş etme, hızlı bir şekilde toparlanabilme ve uyum gösterebilme olarak ele alınmıştır. Bu çerçevede değerlendirildiğinde bireylerde psikolojik sağlamlık kavramı bireysel özelliklere bağlı olarak farklı şekillerde kendini gösterebilmektedir.

Marici (2015), psikolojik sağlamlıktan bahsedebilmek için iki durumun gerekli olduğunu belirtmektedir. Bunlar:

1. Travma, kaygı veya olumsuz olay ya da durumların varlığı,
2. Olumsuz olay ya da durumlara uyum gösterebilme olma veya başarılı bir şekilde iyileşebilmedir.

İnsanlar yaşamları boyunca birçok zorluklarla karşılaşmaktadır. Bunları günlük yaşamda karşılaşılan basit sorunlardan büyük sıkıntılara kadar sıralamak mümkündür. Bonna ve Mancini'nin (2008) yapmış olduğu çalışmada, birçok bireyin hayatı boyunca en az bir defa potansiyel travmatik olaya maruz kaldığı belirtilmektedir. Buradaki "potansiyel" kavramı önemlidir çünkü insanların yaşamsal olaylara nasıl tepki verdiğine karşı farklılıklar gösterdiğine ve sonuç olarak da bir travma oluşup oluşmadığına dikkat çeker. Brook ve Whiteman (1993), yapmış oldukları çalışmada ebeveynler ile çocuklar arasındaki psikolojik sağlamlık ilişkisinin düzeyini belirlemede dört temel etmenin rol oynadığına dikkat çekmektedir:

1. Ana babanın değerleriyle özdeşim,
2. Aile içi çatışmanın olmayışı, ailenin etkili iletişim ve sorun çözme becerisi,
3. Ailedeki sıcaklık hissi (uzun soluklu sevecen şefkatli bir ilişkinin varlığı),
4. Bireyin aile etkinliklerine katılımı.

Bu çerçevede bakıldığında bireyin psikolojik sağlamlık düzeyi; ailenin varlığı, ailede yaşanan olaylar ve bireyin algılama biçimi gibi etmenlerle ilişkili görünmektedir. Werner'in (1995) yapmış olduğu çalışmada ise psikolojik sağlamlığın çocuklarda üç büyük bileşenin olduğu belirtilmektedir; bireysel özellikler, aile yapısı ve aile dışındaki çev-

re. Bireysel özelliklerde çocuklar için en çok kayda değer değişkenler empati, otonomi ve problem çözme becerisidir. Aile ve çevresel değişkenler ise akran çevresi, aile içi koruma, okul ve toplumsal yaşam olarak belirtilmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde bireysel özellikler yanı sıra aile ve akran grubunun psikolojik sağlık açısından önemli olduğu görülmektedir. Bu nedenle araştırmada psikolojik sağlık düzeyi ile çocukların aile desteğine sahip olup olmadıkları, yakın arkadaş sayısı, kardeş sayısı gibi değişkenlerin ilişkisi incelenecektir.

Psikolojik sağlık kavramı, son dönemlerde çocukluk ve ergenlik dönemlerini kapsayan birçok risk faktörü ve yaşanan olumsuz olaylarla bağlantılı olarak da incelenmeye başlanmıştır. Bu risk faktörlerini barındıran ve olumsuz olaylar yaşayan çocuk ya da ergenlerin bir kısmının, tüm olumsuzluklara rağmen başarılı olabildikleri ve gelişimlerini olumlu yönde sürdürdükleri belirlenmiştir (Öz ve Yılmaz, 2009). Kimlik arayışında olan ergenlerin pozitif uyuma sahip olmaları büyük önem arz etmektedir. Masten, Best ve Garnezy'e (1990) göre; bu dönemde pozitif uyum, tehdit edici koşullara veya sıkıntı verici durumlara karşı başarılı bir uyum davranışı sergileyerek sağlanabilir. Psikolojik sağlamlığın değerlendirilmesinde;

- Yaşanan sorunlarla baş edebilmede bireyin etkin rolü,
- Stresli koşullarda bireyin uyum gösterebilme hızı,
- Yaşanan psikolojik travma etkileriyle baş etme ve iyileşebilme becerilerinin varlığı göz önünde tutulması gereken etmenlerdir (Masten, Best ve Garnezy, 1990; Akt. Gizir, 2007).

Harvey (1996), yapmış olduğu çalışmada psikolojik sağlamlığın bütünlüğünü veya gördüğü zarardan etkilenme düzeyini psikolojik sağlık kapasitesi olarak değerlendirmiş ve sağlam olmanın bazı özelliklerini şöyle sıralamıştır:

- Travmatik deneyimlerin hatırlanma süreci üzerinde kontrol sağlama,
- Duygu ve hafızanın bütünlüğü,
- Travmaya bağlı olarak duyguların düzenlenmesi,
- Semptomların düzenlenmesi,
- Özgüven,
- İçsel tutarlılık (düşünceler, duygular ve davranışlar),
- Güvenli bağlantıların oluşturulması,

- Travmanın etkisini anlama,
- Olumlu bir anlam geliştirme.

Genel olarak psikolojik sağamlık, bireylerin kendilerini olumsuz şekilde değerlendirmelerinden ve stres kaynaklarından koruyan ve kişisel çıkarlarını arttıran çeşitli faktörlerden oluşmakta, toparlanma ve başa çıkma kavramsal olarak psikolojik sağamlıktan ayrı tutulmaktadır. Psikolojik sağamlık farklı aşamalarda stres sürecini de etkilemektedir. Bu süreçte, bireyin stres kaynaklarını değerlendirmesi, hissettiği duygulara verdiği bilişsel tepkiler ve başa çıkma stratejileri ile ilgili seçimleri önemli olmaktadır (Fletcher ve Sarkar, 2012). Bir diğer çalışmada psikolojik sağamlığın kişisel çıkarları desteklediği ve bireyleri stres kaynaklarının olumsuz potansiyel etkilerinden korumada ve zihinsel süreçler üzerinde etkili olduğu gösterilmiştir (Fletcher ve Sarkar, 2013).

Yaşamda stres, kaygı, travma gibi olayların ortaya çıkardığı ya da sebep olduğu risk faktörleri ve yaşanan bu riskli durumları en aza indiren koruyucu faktörler, psikolojik sağamlığın kavramsal olarak daha net bir şekilde anlaşılması için bütüncül bir bakış açısı sağlamaktadır (Kararımak, 2006).

Yapılan çalışmalar, genel olarak psikolojik sağamlık kavramının bireylerin yaşadıkları riskler ve koruyucu faktörlerin varlığı ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle izleyen bölümde risk faktörleri ve koruyucu faktörler incelenecektir.

1.1.1.1. Psikolojik Sağamlıkta Risk Faktörleri

Risk kavramı zorluk, sıkıntı ya da felaket gibi olumsuzlukları ifade etmek için kullanılmaktadır (Gizir, 2007). Risk faktörleri ise, özellikle çocuk ve gençlerin suç işleme potansiyeli, okula devamsızlık ya da okulu terk etme gibi olumsuz ve toplum tarafından kabul edilmeyen durumları yaşama olasılıklarını artıran etmenler olarak ifade edilmektedir (Masten, 1994). Masten'e (1994) göre çocukluk ve ergenlik dönemlerinde riskli durumlarla karşılaşmak, riskli durumlar içerisinde bulunmak ve bunlarla baş edebilme becerisinin yetersizliği bireyin sonraki gelişim evrelerinin sağlıksız olmasına sebep olabilmektedir. Yaşamda karşılaşılabilir olumsuz olaylar ve yaşanacak olumsuz deneyimler, bireyin psikolojik sağlığında ve sorunlarla baş edebilme becerilerinde risk faktörleri olarak görülmektedir. Çocukluk ya da ergenlik döneminde yaşanan bu riskli durumlar birey için her zaman olumsuz durumlar olarak değerlendirilmemektedir. Conger ve Conger (2002), çalışmalarında gelişimsel bakımdan bir kriz dönemi olan ergenlik

döneminde, karşılaşılan risk faktörleriyle mücadelede psikolojik sağlamlığın bu risk faktörlerinin etkisini azalttığını göstermişlerdir. Genel olarak ana babanın yokluğu, yoksulluk, ihmal edilme, ana babalardaki psikolojik rahatsızlıklar, genetik bozukluk, yaşanan cinsel taciz olayları, boşanma, doğal felaketler, terör gibi olaylar risk faktörleri olarak sayılmaktadır (Kararımak, 2006). Masten (2001), yaptığı çalışmada herhangi bir risk durumu olmaksızın bireyin psikolojik sağlamlığından bahsetmenin mümkün olamayacağını belirtmektedir. Bu çalışmalar çerçevesinde psikolojik sağlamlıktan bahsedebilmek için öncelikle risk durumunun ya da zorlu yaşam olaylarının varlığı gerekmektedir. Herhangi bir risk durumu ya da zorlu yaşam olaylarının yokluğunda psikolojik sağlamlık kavramını incelemek oldukça güç görünmektedir.

1.1.1.2. Psikolojik Sağlamlıkta Koruyucu Faktörler

Koruyucu faktörler, yaşanan risklerin ya da zorlukların şiddetini hafifleten ya da etkilerini ortadan kaldıracak olan, bireyin olumsuz durumlar karşısındaki, sağlıklı uyumu ve üstesinden gelebilme gibi bireyin becerilerini geliştiren faktörler olarak tanımlanmaktadır (Masten, 1994). Bireyin sahip olduğu bazı özellikler, stres kaynakları karşısında bireyleri daha da güçlü kılabilir. Bu özellikler koruyucu faktörler olarak değerlendirilmektedir. Koruyucu faktörler olmaksızın psikolojik sağlamlığı tanımlamak oldukça güçtür. Yapılan çalışmalarda psikolojik sağlamlığı artıran birçok koruyucu faktörün olduğu belirtilmektedir. Karataş ve Çakar'ın (2011) yaptıkları çalışmada benlik saygısı psikolojik sağlamlık düzeyini artıran bir etken olarak bulunmuştur. Yani yüksek benlik saygısı, psikolojik sağlamlıkta önemli ve olumlu bir koruyucu faktördür. Benlik saygısı düzeyi arttıkça psikolojik sağlamlık düzeyi de artmaktadır. Pressman ve Cohen (2005), olumlu deneyimlerin, psikolojik sağlamlığı artırdığını ve dolaylı yoldan da strese karşı bir koruyucu etmen olduğunu belirtmektedir. Yapılan çalışmalar ailenin de önemli bir koruyucu faktör olduğunu göstermektedir. Simon, Murpy ve Simit (2005), yaptıkları çalışmada ailenin, kendi üyelerinin psikolojik sağlamlık kapasitelerinin gelişiminde önemli bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Aile üyelerinin psikolojik sağlamlıklarında, bağlılık ve ilgi düzeyleri ile olumsuz durumlarla karşılaşıldığında birbirlerine verdikleri destek önemli etmenlerdir. Aileyi koruyucu faktör olarak belirleyen etkenler ise olumlu bir bakış açısı, psikolojik değer, aile üyeleri arasındaki iletişim ve anlaşma, esneklik, aile olma bilinci, eğlenceyi paylaşma, kural ve rutinlerin varlığı olarak sıralanmaktadır (Black ve Lobo, 2008). Knight'a (2007) göre, koruma faktörleri, psikolojik sağlamlığın

gelişiminde risk faktörlerinden daha önemlidir ve koruyucu faktörler bireyin yaşamış olduğu sorunlarla baş etmesinde ve psikolojik sağlamlık düzeyinde oldukça etkilidir. Kumfer'in (1999) riskli grupla yapmış olduğu bir çalışmada, psikolojik sağlamlık bakımından cinsiyetler arasında fark olduğu; riskli durumlarda bulunan ergenlerde erkeklerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin kadınlarınkinden daha düşük olduğu bulunmuştur.

Koruyucu faktörlerle ilgili önemli bir açıklama da pozitif psikoloji akımından gelmektedir. Pozitif psikoloji akımı, özellikle çocuk ve ergenlere olumlu zihinsel tutumların öğretilmesini teşvik etmekte ve böylelikle bireylerde psikolojik sağlamlığın da gelişeceğini önermektedir (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Kişinin yaşantısı ile kendisi arasındaki olumlu duyguların varlığı kişinin daha sağlıklı bir yaşantıya sahip olmasını ve yaşanan olumsuz olaylarla baş etmesini sağlamaktadır (Fredrickson, 2001). Yapılan çalışmalarda bireysel koruyucu faktör olarak kabul edilen denetim odağı, bireyin yaşamındaki olumlu ya da olumsuz durumlara neyin sebep olduğuna yönelik inanç olarak tanımlanmaktadır (Rotter, 1966, Akt. Kararımak ve Siviş-Çetinkaya, 2011). Denetim odağı kavramı, bireylerin yaşanan olaylarla ilgili ne derece denetime sahip olduklarına yönelik inanışları olarak görülmektedir. Bu kapsamda, içsel denetim odağı yüksek olan bireylerde, yaşanan olayların temelinde kendi davranış ve eylemleri olduğu inancı varken; dışsal denetim odağı yüksek olan bireylerde, yaşanan olayların temelinde, daha güçlü olan başka birilerinin, kaderin ya da şansın etkili olduğu inancı hâkim olmaktadır. İçsel denetim odağı yüksek olan bireyler, kendi davranışları üzerinde daha fazla denetime sahip olurlar ve kendi mücadelelerinin daha fazla başarı getireceğine inanırlar (Kararımak ve Siviş-Çetinkaya, 2011).

Psikolojik sağlamlığın diğer önemli bir yordayıcısı, ergenlik döneminde olumlu duyguların varlığıdır. Bireyin olumlu duygulara sahip olması, kişinin stresli olaylarda daha çabuk toparlanabilme becerisinin gelişmesinde önemli bir etmendir. Olumlu duygulara sahip olma ile psikolojik sağlamlık arasında olumlu ilişki bulunmuştur (Kararımak ve Siviş-Çetinkaya,2011). Koruyucu faktörler kapsamında yaşam doyumu ve kendine yeterlilik duygusu diğer önemli etmenlerdir. Yaşam doyumu, bireyin kendi yaşantısından genel olarak ya da aile, arkadaşlar, yaşanan çevre gibi bazı yaşam alanları açısından kabullenip, kabullenmediğine yönelik yaptığı genel bilişsel değerlendirmelerdir (Suldo ve Hueber, 2006). Yaşamla mücadele ederken hissedilen yeterlilik ve beceri duygusu olan öz-yeterlilik duygusu, davranışlarımızı birçok şekilde etkileyebilmektedir. Kendine

yetme duygusu yüksek olanlar daha başarılı, mutlu ve yaşanan olaylarla baş edebilme düzeyi bakımından daha ileri düzeydedirler. Böyle kişiler önemli önemli mesleki başarılar gösterebilmekte ve fiziksel-ruhsal sağlığa daha fazla önem vermektedirler. Kendine yetme duygusu düşük olanlar ise yaşamın farklı olaylarıyla baş etmede mutsuz ve umutsuz hissederek koşulları değiştirmek için çok az ya da hemen hemen hiçbir olanaklarının olmadığına inanırlar (Schultz, 2007).

1.1.1.3. Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Türkiye’de psikolojik sağlamlık konusuyla ilgili yapılan araştırmaların son yıllarda nicel olarak artış gösterdiği görülmektedir. Yapılan araştırmalarda psikolojik sağlamlık ile farklı değişkenlerin ilişkisi ele alınmaktadır.

Gizir (2004) tarafından yoksul çocuklar üzerinde yapılan çalışmada bireysel, ailesel ve çevresel koruyucu faktörlerin psikolojik sağlamlık düzeyini etkilediği bulunmuştur. Bu faktörler Özcan’ın (2005) ana babası birlikte yaşayan çocuklar ile ana babası boşanmış çocuklar üzerindeki çalışmasında da ele alınmış ve ana babası birlikte yaşayan çocuklarda psikolojik sağlamlık düzeylerinin daha yüksek olduğu; ayrıca, kız çocuklarında psikolojik sağlamlık düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuş ve koruyucu faktörlerin varlığında psikolojik sağlamlık düzeyinin daha yüksek olduğu gösterilmiştir. Başka bir çalışmada kimsesiz ya da sokak çocuklarının psikolojik sağlamlık düzeylerini arttıran faktörlerin; değer verilen arkadaşlık ilişkileri ve duygusal bağ olduğu; anne yoksunluğu, öz yeterlilik ve farkındalık gibi içsel kaynakların yetersiz algılanmasının psikolojik sağlamlık düzeyini azalttığı ve depresif bir durumun yaşanmasına neden olduğu bulgulanmıştır (Eminağaoğlu, 2006).

Kararımak ve Siviş-Çetinkaya’nın (2011), psikolojik sağlamlık değişkeninin benlik saygısı, olumlu duygular ve denetim odağı ile ilişkisini inceleyen çalışmalarında benlik saygısı düzeyi arttıkça, psikolojik sağlamlık düzeyinin de arttığı; olumlu ve olumsuz duyguların psikolojik sağlamlık üzerinde doğrudan etkili olduğu ve içsel denetim odağı yüksek bireylerin daha yüksek düzeyde psikolojik sağlamlığa sahip oldukları görülmüştür. Güloğlu ve Kararımak (2010) tarafından Kocaeli Üniversitesi Eğitim Fakültesinde eğitim gören 410 öğrenci üzerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık ile ilgili bir çalışma yapılmıştır. Yalnızlık ile benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık arasında olumsuz yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca, benlik

saygısı ve psikolojik sağlamlık değişkenlerinin üniversite öğrencilerinde yalnızlığı yordadığı da bulunmuştur. Arslan (2015), yaptığı çalışmada ergenlerde öz-yeterlik, benlik saygısı ve olumlu duyguların artması durumunda ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin de arttığını göstermiştir. Bu kapsamda ergenlerin yaşama yönelik algılama biçimlerinin, psikolojik sağlamlık düzeyleri açısından oldukça önemli olduğu, ek olarak yaşanan olumsuz olaylarla baş etmede de etkili olduğu görölmektedir. Gündaş'ın (2013) çalışmasında, psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak benlik kurgusu ve bağlanma stillerinin rolü incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, lise öğrencilerinin benlik kurgularının, psikolojik sağlamlık düzeylerini yordadığı; ancak psikolojik sağlamlık düzeyleri ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görölmüştür. Toprak'ın (2014), lise öğrencileriyle yaptığı bir başka çalışmada ise psikolojik sağlamlık ve psikolojik ihtiyaç doyumu ile mutluluk ve yaşam doyumu arasındaki ilişki incelenmiş ve araştırma sonucunda, psikolojik sağlamlık düzeyinin mutluluk ve yaşam doyumunu anlamlı biçimde yordadığı bulunmuştur.

Yılmaz-Irmak (2011), farklı risk gruplarındaki ergenlerin psikolojik sağlamlıklarını incelemek amacıyla fiziksel istismara uğrayan farklı risk grubundaki ergenler üzerinde bir çalışma yapmıştır. Katılımcıları yaptığı değerlendirme sonucunda dayanıklı olan ve dayanıklı olmayan olarak iki gruba ayırmıştır. Araştırmada benlik saygısı, bağlanma, denetim odağı ve arkadaş desteği koruyucu faktörler olarak değerlendirilerek bu gruplar, koruyucu risk faktörleri açısından karşılaştırılmıştır. Araştırmada ruh sağlığı ve risk alma açısından dayanıklı olan grupların farklı özelliklere sahip bireylerden oluştuğu görölmüştür. Ayrıca çeşitli yeterlilik özellikleri bakımından sağlamlığa katkı sağlayan koruyucu ve risk faktörlerinin farklılık gösterdiği belirtilmektedir. Ana-baba eğitimi, cinsiyet, benlik saygısı ve denetim odağı gibi faktörler açısından dayanıklı olan grubun anlamlı düzeyde yüksek ortalamaya sahip olduğu görölmüştür. Kız öğrenciler risk alma davranışları açısından dayanıklı olmayan grupta yer almaktadır. Önder ve Gülay (2008), ilköğretim 8. Sınıf öğrencileriyle yapmış oldukları çalışmada cinsiyet bakımından psikolojik sağlamlık düzeyinin farklılaştığını bulmuşlardır. Kız öğrencilerin psikolojik sağlamlık ortalamaları erkek öğrencilerinkinden daha yüksek olduğu görölmüştür.

Gürgan (2006) tarafından yapılan deneysel araştırmada, yılmazlık eğitimi grup danışma programının üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmanın bağımsız değerşkeni deney grubuna uygulanan eğitim prog-

ramı, bağımlı değişkeni ise öğrencilerin psikolojik sağlıklı düzeyleridir. Araştırma sonucunda uygulanan yılmazlık eğitimi programının öğrencilerin psikolojik sağlıklı düzeylerini artırdığı görölmüştür.

Terzi'nin (2005) yaptığı çalışmada ise stresli durumlarda, problemlerle etkili bir şekilde baş edebilmek amacıyla bireyi olumlu yönde etkileyen Psikolojik Sağlıklı Modeli test edilmiştir. Çalışmada psikolojik sağlıklı ile kişilik özelliği, bilişsel değerlendirme, başa çıkma ve iyi olma arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yine Terzi'nin (2008) üniversite öğrencileriyle yaptığı başka bir çalışmada ise öğrencilerin cinsiyetleri açısından psikolojik sağlıklı düzeylerinde farklılık olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Psikolojik sağlıklı düzeyleri, içsel koruyucu faktörlerinin etkisi çerçevesinde ele alınmıştır. Araştırma bulgularında, üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlıklı puanlarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı, iyimserlik, öz-yeterlik ve problem çözme odaklı başa çıkma stratejisi değişkenlerinin psikolojik sağlıklı düzeyinin anlamlı birer yordayıcısı oldukları gösterilmiştir.

Sezgin'in (2012) yaptığı çalışmada ise Ankara'da ilköğretim okullarında görevli öğretmenlere yönelik bir çalışma yapılmıştır. Sezgin'in çalışmasında öğretmenlerin psikolojik sağlıklı düzeylerinin cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve farklı branşlara göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görölmüştür.

1.1.1.4. Psikolojik Sağlıklı ile İlgili Yurt Dışında Yapılan alışmalar

Son dönemlerde psikolojik sağlıklı ile ilgili yapılan çalışmalar oldukça yaygınlaşmaktadır. Dünyada psikolojik sağlıklıyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında araştırmaların daha çok sosyal ve kültürel bağlamda ele alındığı, yaşam alanı vb. konularında yoğunlaştığı görölmektedir.

McCubbin'in (2003) Havaili 10. ve 11. sınıf öğrencileri ile yaptığı, genç ergenlerin psikolojik sağlıklı düzeyleri ile stres kaynakları, etnik kimlikleri ve psikolojik işlevsellikleri ile ilişkisini incelediği çalışmasında, yaşam olaylarının psikolojik sağlıklı düzeyini pozitif yönde etkilediği gösterilmiştir. Yaşanan olumsuz olayların bireyi güçlendirdiği ve psikolojik sağlıklı düzeyini arttırdığı belirtilmiştir. Rew ve arkadaşları (2001) psikolojik sağlıklı düzeyleri ile koruyucu faktörler ve risk faktörleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla, barınma yeri olmayan evsiz ergenlerle bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada, psikolojik anlamda kendisini sağlıklı olarak algılamayan ergenlerin

daha yalnız, daha umutsuz hissettiği ve psikolojik anlamda sağlam algılayan ergenlerle karşılaştırıldığında kendilerini gerçekleştirmeye daha az eğilimli oldukları bulunmuştur. Benzer olarak sokak çocuklarıyla ilgili yapılan başka bir çalışmada ise sokaklarda yaşayan evsiz gençlerin kurdukları arkadaşlık ilişkileri yardımıyla, yaşanan olumsuz olaylarla mücadele ettikleri ve yaşamlarını sürdürmede dayanıklılığa sahip oldukları tespit edilmiştir (O’Sullivan, 2003).

Williams ve Nelson-Gardell’in (2012), 11-16 yaş aralığındaki cinsel istismar mağduru ergenlerde psikolojik sağlamlık düzeyini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, bakım verenden algılanan sosyal destek, bakım verenin eğitim düzeyi ile sosyo-ekonomik düzeyinin psikolojik sağlamlık düzeyini yordadığı bulunmuştur. Matthews (2000), New York’ta gelir düzeyi düşük olan ve ana-babalarıyla birlikte yaşayan kadın üniversite öğrencileri ile yaptığı betimsel çalışmada bireylerin, kalabalık aile, zararlı alışkanlıklar, çocuk istismarı gibi risk faktörleriyle sıklıkla karşılaştıklarını belirtmektedir. Karşılaştıkları bu risk faktörlerine rağmen liseyi bitirmişler ve üniversiteye devam etmeyi başarmışlardır. Aynı çalışmada risk durumundaki bireylerin olumsuz durumlar yaşadığı, ancak kişisel özelliklerine bağlı koruyucu etmenler sayesinde olumsuzluklarla başarılı olarak mücadele edebildikleri belirtilmiştir. Finn ve Rock (1997), akademik başarı açısından başarılı, başarısız öğrenciler ile okulu terk eden öğrencilerin bazı özelliklerini karşılaştırmak amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Bu gruplar arasında okula devamı yüksek olan öğrencilerin akademik anlamda psikolojik sağlamlık düzeyleri yüksek bulunmuştur. Riskli yaşam şartlarına maruz kalmış ancak psikolojik sağlamlık düzeyleri yüksek olan çocukların aile ortamından bağımsız olarak hareket etmekte oldukça başarılı oldukları belirtilmiştir.

1.1.2. Topluluk Hissi

İnsan sosyal bir varlık olduğu için içinde yaşadığı toplumdan hem etkilenir hem de o toplumu etkiler. Toplum içinde yaşayan insanların tutum ve davranışları konuşulan dil, paylaşılan inanç vb. özellikleri açısından oldukça benzerlik göstermektedir. Diğer yandan, bireylerde var olan eğilimler, bireylerin tutum ve davranışları, farklı kültürlerle karşılaşma durumu bireysel farklılıkları belirlemektedir. Ergenlik dönemi yaklaştıkça topluluk hissi oldukça önem kazanmaktadır. Ergenlik döneminde ait olma ihtiyacı, bireylerin kim oldukları, kim olmak istedikleri, kime ya da nereye ait olmak istedikleri, enerjilerini nereye ve nasıl harcayacakları, gelecek beklentilerinin nasıl karşılanacağı

gibi düşüncelerin belirginleştiği görülmektedir (Goodenow, 1993). Bireylerin diğerleriyle aynı ortamda bulunmaları ve sadece fiziksel olarak yakın olmaları topluluk olma duygusunu gerçekleştirmez. Topluluk duygusu, yaşanan olaylar, paylaşılan değerler, inançlar, ilgi alanları gibi psikolojik paylaşımların zaman içerisinde toplulukta yerleşmesiyle oluşmaktadır. Topluluk duygusuna sahip bireyler toplumla ilgili sorumluluk duygusuna sahip olurlar ve ait oldukları toplulukları geliştirmek için o toplulukta bulunan hizmetlere katkıda bulunmaya yönelirler. Topluluk için yapılan bu etkinlikler bireyden ziyade doğrudan topluluğun varlığı için karşılıksız verilen destek ve hizmetlerdir (Brossie, 2003). Topluluk hissi, sosyal psikoloji alanında oldukça önemli bir yer bulmakta ve günümüze değin bilimsel çalışmalarda önemle üzerinde durulmakta ancak bu çalışmalara rağmen topluluk hissi kavramının gerek kuramsal gerekse yöntemsel olarak yeterince kavramsallaşmadığı görülmektedir (Mannarini ve Fedi, 2009). Topluluk duygusu, toplumun temel problemleri olarak kabul edilen yalnızlık, bencillik, umutsuzluk gibi sorunları açıklamada önemli bir kavram olarak görülmektedir. Margaret ve arkadaşları (2001), bireylerin aldıkları etkili eğitim aracılığı ile psikolojik sağlamlık yeteneklerini, topluluk hissi düzeylerini ve aidiyet duygularını geliştirebileceğini belirtmiştir. Eğitim, insanların yeni bilgiler öğrenme, yeni beceriler geliştirme ve tutumların kazanılmasını sağlanmanın yanı sıra kazanılan bilgi ve becerilerin sunulması, tartışılması ve yeniden yapılandırılması gibi toplumsal bir etkinlik olarak da görülmektedir. Öğrenmenin toplumsal bir etkinlik çerçevesinde tanımlanması, özellikle toplumsal öğrenme yaklaşımlarının desteğiyle öğrenme toplulukları anlayışının gelişmesine olanak sağlamıştır (Aydın, 2002). Rovai'e (2002) göre; öğrenme topluluğu, bireylerin aidiyet duygusuna sahip oldukları, hem birbirlerine hem de ait oldukları gruba yönelik sorumluluk inancı ve ortak beklentilerin olması olarak tanımlanmaktadır. Palloff ve Pratt'a (1999) göre, öğrenme topluluğu, paylaşılan işbirliği ile etkili öğrenmeyi sağlamaktadır. Bir topluluğun başarılı olup olmaması bireyin işbirliği ve iletişimi ile sağlanan topluluk hissine bağlıdır. Bireysel başarı kapsamında ise bireyin başarısı ya da başarısızlığı bulunduğu gruba uyum sağlama derecesine bağlı olarak belirlenmektedir (Wegerif, 1998).

Unger ve Wanderman (1985), topluluk hissini paylaşılmış sosyo-duygusal bağ, aidiyet ve üyelik hissi olarak tanımlarken; Sarason (1974), topluluk hissini özelliklerini diğer insanlara olan benzerlik algısı, diğerleri ile arasında edinilmiş bağımsızlık ve bu birbirleri arasındaki bağımsızlığı devam ettirmeye istekli olma olarak tanımlanmaktadır. Topluluk hissi, oluşturulan grup üyeleri arasındaki etkileşim sonucunda bireyin destek ala-

bileceği duygusunun hâkim olmasıyla yalnızlık gibi hissedilen olumsuz durumların üstesinden gelebilme duygusu olarak da belirtilmektedir (Sarason, 1974). Baumeister ve Leary (1995), ait olma ihtiyacını kişiler arası ilişkide duygulu, kararlı ve sürekli ilgiyi barındıran algı ve düzenli bir iletişim gereksinimi tarafından kategorize edilme olarak tanımlamaktadır.

Topluluk hissi grup üyelerinin bir aidiyete sahip oldukları duygusu, üyelerin birbirleri için ne kadar önemli oldukları ve üyelerin ihtiyaçlarının birlikte olmak için hissettiği sadakatleri aracılığıyla karşılanacağına dair taşıdıkları ortak bir inançtır (McMillan ve Chavis 1986). Bireylerin topluluğa bağlı olmaları, onlara kimliklerini, kökenlerini, duygularını ve geçmişteki birlikteliklerine dair yaşantılarını dile getirme olanakları sunmaktadır. Topluluk üyeleri, bağlı oldukları topluluk içerisindeki konumundan bağımsız olarak diğer üyelerle benzer geçmiş ve yaşantılardan dolayı rahat toplumsal ilişkiler kurabilirler (Pretty ve diğerleri, 2006). Bu topluluk birliktelikleri bireyin sosyal yaşantısında yaşanan durum ya da olaylara daha dayanıklı olma yönünde koruyucu faktör olarak görülebilmektedir.

Toplum sağlamlığı, çalkantılı değişimler karşısında, yaşam boyunca hızlı toparlanabilme, uyum sağlama ve gelişme yeteneği olarak ifade edilmektedir (Carri, 2013).

1.1.2.1. Topluluk Hissini Oluşturan Etmenler

McMillan ve Chavis (1986), üyelerin aidiyet hissi, üyelerin birbirlerini ve grubu önemsemelerine ilişkin bir duygu ve üye gereksinimlerinin birlikte olma konusundaki kararlılıklarına bağlı olduğuna ilişkin paylaşılan bir inanç olarak topluluk hissini tanımlamaktadır. Yapılan bu tanım kapsamında topluluk hissini oluşturan bazı etmenler şöyledir:

- Üyelik; bireysel aidiyet hissini paylaşılması ve ait olma hissini ifade eder.
- Etki; bir grupta fark yaratmanın önem taşıdığı duygusu ve grubun üyeleri için taşıdığı önemi tanımlar.
- Pekiştirme; üyelerin grupla bütünleşmeleri ve ihtiyaçlarının gruptaki üyelikleri aracılığıyla edindikleri kaynaklardan karşılanması duygusudur.
- Paylaşılan duygusal bağlantı; üyelerin paylaşmış olduğ u geçmiş, ortak yaşantılar, birlikte geçirdikleri zamanlar ve benzer deneyimlere olan sadakati ve inancıdır.

McMillan (1996), yaptığı çalışmada topluluğu oluşturan bileşenleri yeniden değerlendirerek topluluk hissi kavramının açıklanmasına yeni bir boyut kazandırmıştır. Bu bileşenler şunlardır:

- Topluluk içinde üyelik, aidiyet duygusu, kabul edilmişlik hissini içeren topluluk olma ruhu,
- Topluluğun güvenli, etkili, düzenli olabilme hissini yansıtan güven duygusu,
- Topluluk içerisinde karşılıklı desteğin, değerlerin paylaşılması hissini açıklayan karşılıklı alışveriş,
- Oluşan duygusal bağın aynı yer ve zamanda paylaşılması hissi olarak değerlendirilen deneyim.

Bu bileşenler toplulukların gelişebilmesi ve sürdürülebilmesi için oldukça önemli görülmekte ve bazı topluluklardaki bileşenlerin özünü korunmaktadır. Bu bileşenlerin olgunlaştırması, bir amacının belirlenmesi, iletişim olanaklarının daha sık ve daha kolay hale getirilmesi ve bu topluluğa yönelik aidiyet duygusunun geliştirilmesi topluluk hissini geliştirmektedir (McMillan ve Chavis, 1986; Palloff ve Pratt, 1999; Brook ve Oliver, 2004). Topluluğa ait olma duygusunun geliştirilmesi, üyelere güvenli bir ortamda, geçmiş ortak yaşantı ve duygularını ifade edebilme özgürlüğü olanakları sağlamaktadır (Pretty ve diğerleri, 2006). Aynı ortamda bulunan bireyler, sadece fiziksel yakınlık kurarak topluluk olma duygusunu sağlayamamaktadır. Topluluk hissi oluşturabilmek için ortak değerlerin, inançların, geçmiş yaşantıların, ilgilerin paylaşılması gerekmektedir. Toplulukta gerçekleşen durum ve olaylar diğer topluluk olaylarını etkileyen psikolojik yapı topluluk olma duygusuyla açıklanmaktadır. Yaşam kalitelerini arttırmayı amaçlayan üyeler, ait olduğu topluluğun bu amaca katkıda bulunan öğelerinin farkında olduklarında, topluluğa destek ve sorumluluk duygusu geliştirirler ve topluluk içerisinde bulunma, topluluğu geliştirme ve topluluğun sürdürülmesine destek sağlarlar. Böylelikle, toplumlar, topluluk olma duygusu geliştirebilirler. Sonuç olarak oluşan topluluk duygusu; üyelerin, güvenliği, sağlığı ve gelişimi açısından toplum olmanın beklenen bir sonucu olarak düşünülmektedir (Brossie, 2003). Smith (2001), yaptığı çalışmada topluluk hissini gelişimini önemli bir şekilde etkileyen faktörlerin; fiziksel, sosyal ve kişisel faktörler olarak sınıflandırılabilirliğini belirlemiştir. Toplulukta aidiyet hissi gelişimi oldukça önemli görülmektedir. Bu kapsamda Preece (2000), bir topluluğun etkileşimde bulunabilmesi için taşıması gereken özellikleri şöyle sıralamıştır:

- İnsanlar, ihtiyaçlarını karşılarken ya da yaşamdaki rollerini kabul ederken karşılıklı etkileşim içinde bulunurlar.
- Gerçekleştirilen hobi, gereksinim, bilgi paylaşımı, hizmet alış verişleri sırasında kişilerin amaçları doğrultusunda etkileşim gerçekleşmektedir.
- Yazılı olan ya da yazılı olmayan ancak topluluk içerisinde uyulması gereken anlaşmalar, alışkanlıklar ve kurallar, insanlar arasında etkileşimi sağlamaktadır.

1.1.2.2. Topluluk Hissi Oluşturmanın Birey Açısından Önemi

Topluluk hissi, grup üyelerinin bir aidiyete sahip oldukları duygusu, üyelerin birbirleri için ne kadar önemli oldukları ve üyelerin ihtiyaçlarının birlikte olmak için hissettiği sadakatleri aracılığıyla karşılanacağına dair taşıdıkları ortak bir inançtır (McMillan ve Chavis 1986). Maslow (1968) duygusal çöküntünün altında saygı duyulma, sevilme ve ait olma ihtiyacı olduğunu öne sürmüştür. Ait olma ihtiyacı bilişsellik, güdüsel süreçler ve duygular açısından insan davranışının çeşitliliğini açıklamaya katkı sağlamaktadır. Örneğin, bireyler ait olma ihtiyacı ile ilişkili olan davranışlarının sebeplerini açıklayabilmektedir. Bu ihtiyacın giderilmesi mutluluk ve sevinç gibi olumlu duygulara sebep olurken, ait olma ihtiyacının giderilmemesi ise kaygı, kıskançlık, depresyon, yüksek stres ve yalnızlık gibi olumsuz duygu deneyimlerine sebep olabilmektedir. Zihinsel rahatsızlık, suç eğilimi ve sosyal izolasyon gibi durumları kapsayan sosyal, psikolojik ve davranışsal sonuçlar ise aidiyet hissini eksikliğiyle açıklanmaktadır (Kelly, 2001).

İnsanların grup içerisinde bulunma gereksiniminin bazı sebepleri şöyle ifade edilmektedir:

- Gruplar, üyelerinin psikolojik ve toplumsal gereksinimlerini karşılamasına yardımcı olmaktadır.
- Toplumsal aidiyet duygusunun gelişmesine olanak sağlamaktadır.
- İnsanlar, bireysel olarak ortaya koyamadıkları davranış ve tutumlarını içinde buldukları gruplarda diğerleriyle birlikte gerçekleştirmeye çalışabilmektedirler.
- Gruba dahil olan üyeler, bilgi paylaşımı ve yeni bilgi elde etme gibi süreçlerde tek başlarına gerçekleştiremedikleri bu paylaşımları dahil oldukları toplumsal gruplar aracılığıyla daha kolay gerçekleştirebilmektedirler.
- Gruplar, üyelerine kendini sunabilme olanağı sağlayarak, grubun bir parçası olma hissini sağlayarak diğer olumsuzluklara karşı koruma ve üyelerin kendini

güvende hissetmesini sağlamaktadır (Festinger, Schahter ve Back, 1963, Akt. Aslan, 2013). Toplumsal etkileşim içerisinde bulunan bireyler toplumsal rolleri benimsemekte ve bu rolleri gönüllü şekilde gerçekleştirebilmektedirler. Bireylerde oluşan topluluk hissi ile bireylerdeki yalnızlık duygusu yerini daha kararlı davranışlara bırakarak bireylerin başarı ve memnuniyetini olumlu yönde etkilemektedir (Ilgaz ve Aşkar, 2009).

1.1.3. Topluluk Hissi ile Psikolojik Sağlamlık İlişkisi

Toplumlar, birbirinden tamamen ayrı ya da bağımsız olmayan bireylerden oluşmaktadır. Bundan dolayı bir toplumun sağlamlığı, toplumu oluşturan bireylerin sağlamlığı ile belirlenmektedir. Eğer toplumun içindeki bireylerin önemli bir kısmının bireysel sağlamlığı yetersiz ise bu durumda toplumun da sağlam olması pek mümkün değildir. Ancak toplumlar sağladıkları kaynaklar ve destek yapılarıyla bireysel sağlamlığı artırmakta ve böylelikle toplumun da sağlamlığı artmaktadır. Bireysel davranışlar ile toplum sağlamlığı arasındaki ilişkiyi belirlemek kolay değildir, çünkü toplum sağlamlığı ile ilişkilendirilen faktörler doğrudan gözlemlenmemektedir. İnsanlar, toplumsal gruplara katılarak topluluk hissini geliştirmekte ve yaşanan olumsuz durum ya da olaylara karşı güçlü kararlar psikolojik sağlamlık düzeylerini geliştirebilmektedirler (Eachus, 2014). Psikolojik sağlamlık farklı aşamalarda stres sürecini de etkilemektedir. Bu süreçte, bireyin stres kaynaklarını değerlendirmesi, hissettiği duygulara verdiği bilişsel tepkiler ve başa çıkma stratejileri ile ilgili seçimleri önemli görülmektedir (Fletcher ve Sarkar, 2012). Kişinin yaşantısı ile kendisi arasındaki olumlu duyguların varlığı, kişinin daha sağlıklı bir yaşantıya sahip olmasını ve yaşanan olumsuz olaylarla baş etmesini sağlamaktadır (Fredrickson, 2001). Hill (1996), topluluk olma duygusunun doğru şekilde anlaşılabilmesi açısından farklı bağlamlarda araştırılmasının gerekliliğini belirtmektedir. Her topluluğa ait farklı bileşenler olduğundan, topluluk olma duygusunun gelişebilmesi de bulunduğu bağlamda değişmektedir. Topluluk hissi; üyelerin hem birbirlerine hem de içinde buldukları gruba yönelik ait olma duygusunun, aynı zamanda üyelerin birlikte olmaları durumuyla ihtiyaçlarının karşılanabileceği inancının bir sonucu olarak ele alınmaktadır. Bir topluluğa üye olan bireylerde oluşan topluluk hissi, sosyal yaşam alanında karşılaşılan olumsuz durumlarla baş edebileceği inancını güçlendirmekte ve böylelikle psikolojik sağlamlıkta koruyucu faktör olarak görülebilmektedir. Yaşamla mücadele ederken hissedilen yeterlilik ve beceri duygusu olan öz-yeterlilik duygusu, davra-

nırlarımızı birçok şekilde etkileyebilmektedir. Kendine yetme duygusu yüksek olanlar daha başarılı, mutlu ve yaşanan olaylarla baş edebilme düzeyi bakımından daha ileri düzeydedirler. Böyle kişiler önemli mesleki başarılar gösterebilmekte ve fiziksel-ruhsal sağlığa daha fazla önem vermektedirler. Kendine yetme duygusu düşük olanlar ise yaşamın farklı olaylarıyla baş etmede mutsuz ve umutsuz hissederek koşulları değiştirmek için çok az ya da hemen hemen hiçbir imkânlarının olmadığına inanmaktadırlar (Schultz, 2007). Topluluk hissi, toplumların bir sorunu olan ve aynı zamanda bireyselleşme sonucu kendini gösteren yalnızlık, umutsuzluk, bencillik gibi olumsuz davranışları anlayabilmekte önemli bir rol oynamaktadır (Sarason, 1974). Topluluk hissi; topluluktaki üyelerin bir çemberde bulunması ile bireyin o topluluktan güç alabileceği, birbirlerine yardımcı olabileceği hissi ile yalnızlık gibi olumsuz duyguların yaşanmamasına katkı sağlamaktadır. Topluluğa bağlı olan üyeler kendilerini topluluğun önemli bir konumunda görebilir ve o toplulukta diğer bireylerle geçmiş yaşantıların paylaşılması ile üyelerle sağlıklı ilişkiler oluşturabilir (Pretty ve diğerleri, 2006). Battistich ve Hom (1997) yüksek topluluk hissi düzeyine sahip olan okullardaki öğrencilerin düşük topluluk hissi düzeyine sahip olan okullardaki öğrencilere göre madde kullanımı ve olumsuz davranışların sergilenmesinin daha az olduğunu bulgulamıştır. Bu bulgu, okulların bireysel risk ve koruyucu faktörler arasındaki ilişkiyi dengede tuttuğunu ve topluluk hissi geliştiren okulların öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerine katkı sağladığını göstermektedir. Redline ve Lauren (2001), yaptıkları çalışmada öğrenmek amacıyla topluluğa üye olma ile derslerindeki başarı oranları arasında anlamlı bir ilişki bulgulamıştır. Bu çalışmaya göre topluluklara üye olanların başarı oranları yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda geçmiş yaşantıların benzerliği, inançların ve benzer amaçların olabileceği ortamların oluşturulması ile bireylerin temel gereksinimi olan aidiyet duygusunun oluşturulması, topluluk hissi düzeyini olumlu etkilemektedir.

BÖLÜM 2: YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, topluluk hissi ve psikolojik sağlamlık düzeyleri bakımından yetiştirme yurtlarında kalan ergenlerle aileleriyle birlikte yaşayan ergenler arasında farklılık olup olmadığını incelemektir. Ayrıca ergenlerin topluluk hissi ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin yaş, cinsiyet, aile gelir seviyesi, ana baba eğitim düzeyleri, ana baba yaşama durumu, yakın arkadaş sayısı, kardeş sayısı, evde yaşayan kişi sayısı, aileden ayrı kalma durumu, kuruluştaki kalma süresi ana babayı görme süresi gibi bağımsız değişkenlerle ilişkisini incelemektir. Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme ve çalışmada kullanılan veri toplama araçları ve veri analiz teknikleri açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, yetiştirme yurtlarında yaşayan ergenlerle kendi ailelerinin yanında yaşayan ergenlerin topluluk hissi ile psikolojik sağlamlık düzeyi bakımından farklı olup olmadıklarının belirlenmesi amacıyla bağımsız gruplar arası karşılaştırma modeli kullanılmıştır.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bu çalışmanın örnekleme İstanbul ilinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde faaliyet yürüten kız ve erkek yetiştirme yurtlarında kalan 101 öğrenci ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 4 farklı okulda öğrenim gören 158 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Bu çalışmaya katılan ailelerinin yanında yaşayan ergenler ile kuruluştaki(yurtlarda) yaşayan ergenlerin cinsiyete göre dağılımı Tablo.1 de gösterilmiştir.

Araştırmanın evrenini İstanbul'da yaşayan lise öğrencileri ve devlet kuruluşlarında(yurtlarda) kalan öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Ergenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Dağılımı

Tanımlayıcı Özellik		Aile Yanında Kalan Öğrenciler		Kuruluştaki (Yurtta) Kalan Öğrenciler	
		N	%	N	%
Cinsiyet	Erkek	73	46.2	42	41.6
	Kız	85	53,8	59	58.4
	Toplam	158	100	101	100

Yetiştirme yurtlarında kalan öğrenci örneklemini 42 kız ve 59 erkek öğrenciden (toplam 101 kişi) oluşmakta ve kendi ailelerinin yanında kalan öğrenci örneklemini ise 85 kız ve 73 erkek öğrenciden (toplam 158 kişi) oluşmaktadır. Örneklemin yaş aralığı 14-18 olarak belirlenmiştir. Toplam katılanların sayısı 259 kişidir.

2.3. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu (KBF), Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ) ve Topluluk Hissi Ölçeği (THÖ) kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu katılımcılar hakkında, sosyo-demografik bilgiler elde etmek için kullanılmıştır. Ailenin yanında yaşayan ergenlere ve kuruluşlarda yaşayan ergenlere yönelik bazı farklılıklarla birlikte iki kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Ailenin yanında yaşayan ergenlere yönelik aile gelir düzeyi, evde yaşayan kişi sayısı gibi farklı sorular bulunmaktadır (Ek1). Kuruluşlarda (yurtlarda)ta kalan ergenlerin yaşadığı yere ve içinde buldukları duruma yönelik bilgi elde etmek için kuruluşlarda kalma süresi, ana babalarını görme sıklıkları, odalarda yaşayan kişi sayısı gibi farklı soruları bulduran kısa bilgi formu uygulanmıştır (Ek2). Bu formlarda ortak olan bağımsız değişkenler ise cinsiyet, yaş, okul türü, sınıf, ana baba eğitim durumu, kardeş sayısı, yakın arkadaş sayısı gibi değişkenlerdir.

2.3.2. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-12)

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği çocuk ve ergenlerin psikolojik sağlamlığı hakkında bilgi toplanmasına olanak sağlayan bir ölçme aracıdır. Orijinal formu 28 maddeden oluşan, üç alt ölçek ve sekiz alt boyutu olan ölçek, 11 farklı ülkeden toplanan veriler çerçevesinde geliştirilmiştir. Ölçme aracı sosyo-ekolojik bakış açısıyla, nicel ve nitel yöntemler kullanılarak Liebenberg, Ungar ve Van de Vijver (2012) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin kısa form çalışması Liebenberg, Ungar ve LeBlanc (2013) tarafından yapılmış ve iki farklı çalışma sonucunda 12 maddelik bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin faktör yük değerleri .39 ile .88 arasında değişmektedir. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .84 bulunmuştur. Beşli Likert yapıda olan ölçme aracı “Beni tamamen tanımlıyor (5)” ile “Hiç tanımlamıyor (1)” arasında derecelendirilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek psikolojik sağlamlık düzeyini belirtmektedir.

12 maddeden oluşan kısa form ölçeğinin Türkçe uyarlaması Arslan (2015) tarafından yapılarak istatistiksel analizleri yapılmıştır. Yapılan analizler çerçevesinde KMO değerinin .92 ve Barlett testi sonucu, ($\chi^2= 1533,522$, $sd=66$, $p <.000$) olduğu bulunmuştur. Bu doğrultuda verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği ve maddeler arasında kısmi korelasyonların ve korelasyon matrisinin faktör analizi için uygun olduğu kabul edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini ve faktör yapısını incelemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasındaki on iki maddenin faktör yükleri .54 ile .81 arasında sıralanmaktadır. Güvenirlik çalışması kapsamında ölçeğin tamamı için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin madde-toplam korelasyon değerleri .45 ile .79 arasında sıralanmaktadır. Elde edilen değerler, ölçeğin çocuk ve ergenlerde psikolojik sağlamlığı ölçmek için güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabilceğini göstermektedir (Arslan, 2015).

2.3.3.Topluluk Hissi Ölçeği (THÖ)

Topluluk Hissi Ölçeği, ergenlerin topluluk duygusuna ilişkin algılarını değerlendiren ve bireyin kendisi hakkında bilgi vermesine dayanan bir ölçme aracıdır. 20 maddelik bir ölçme aracı olan Topluluk Hissi Ölçeği, Chiessi ve diğ. (2010) tarafından geliştirilmiş olup; Akın, Usta ve Eroğlu (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Katılımcılardan ölçek maddelerine “1-kesinlikle katılmıyorum” yanıtından “5- tamamen katılıyorum” yanıtına kadar değişkenlik gösteren beşli Likert tipi bir derecelendirmede görüş bildirmeleri beklenmektedir. Yapılan çalışmalarda testin psikometrik özelliklerine bakılmış açımlayıcı faktör analizinde, ölçeğin beş faktörden oluştuğu ve toplam varyansın %62,88'ini açıkladığı belirlenmiştir. Bu beş faktör ve varyanstaki katkıları şöyledir. Aidiyet hissi %9,28, topluluk içinde duygusal bağ ve destek %7,64, akranlarıyla duygusal bağ ve destek %30,78, ihtiyaçların tatmini ve ilişki seçenekleri %9,01 ve etki seçenekleri %6,17. Bu alt ölçeklere ait maddelerin faktör yükleri .53 ile .84 arasında değişmektedir. Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayıları .74 ile .88 arasında sıralanmaktadır. 15 günlük arayla yapılan test tekrar test güvenirlik katsayısı .99 olarak belirlenmiştir. Geçerlik güvenirlik çalışmalarından elde edilen sonuçlar Topluluk Hissi Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirliğinin sağlandığını göstermektedir.

Topluluk Hissi Ölçeği'nin Türkçeye uyarlama ve güvenirlik-geçerlik çalışmaları Akın, Eroğlu ve Usta (2013) tarafından yapılmıştır. THÖ'nün Türkçe formunun geçerlik ve

güvenirlilik analizleri 391 lise öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Bu çalışmada elde edilen verilere uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin tek boyutlu olduğu ve 20 maddeden oluştuğu görülmüştür. Ölçekte yer alan maddeler toplam varyansın %30'unu açıklamıştır. Ölçeğin faktör yükleri .40 ile .69 arasında sıralanmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliliği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda orijinal formda olduğu gibi beş boyutlu model yerine tek boyutlu modelin uyum verdiği görülmüştür. Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik kat sayısı .87 olarak bulunmuştur (Akın, Usta ve Eroğlu, 2013). Bu analiz değerleri modelin iyi uyum verdiğini göstermektedir. Bu psikometrik özellikler, ölçeğin ergenlerin topluluk hislerinin ölçülmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabilceğini göstermektedir (Ek.4).

Çalışmada kullanılan ÇGPSÖ ve THÖ'nün güvenirlik düzeylerinin belirlenmesi amacıyla güvenirlik analizi yapılmış ve Chronbach alfa katsayıları elde edilmiş ve tablo.2'de verilmiştir.

Tablo 2
Ölçeklerin Güvenirlik Analizi Sonuçları

	Chronbach Alfa	
	Kuruluştta (yurtta) Kalan Öğrenci	Ailenin Yanında Kalan Öğrenci
Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	0.76	0.78
Topluluk Hissi Ölçeği	0.87	0.86

Yapılan analizde elde edilen bulgulara göre psikolojik sağlamlık ölçeğinin Türkçe uyarlamasına göre Chronbach alfa değerinin daha düşük olduğu ancak bu değere göre yine de çalışmanın güvenirliği konusunda iyi düzeyde olduğu söylenebilir. Topluluk hissi ölçeğinin Türkçe uyarlamasına göre ise benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Yapılan güvenirlik analizine göre ölçeklerin ölçtükleri özellikler bakımından oldukça güvenilir olduğu görülmektedir.

2.4. Verilerin Toplanması

Kişisel Bilgi Formu ve ölçekler Aralık 2016 tarihinde Atatürk Kız Yetiştirme Yurdu, Halkalı Erkek Yetiştirme Yurdu, Zeytinburnu ve Bolluca Çocuk Evlerinde yaşayan ve İstanbul ilinde bulunan 4 farklı lisede öğrenim gören öğrencilere uygulanmıştır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Çocuk Hizmetleri

Genel Müdürlüğünden izin alınmıştır. Ölçekler okuldaki öğrencilere sınıf ortamında ders saatinde uygulanmıştır. Yetiştirme yurtlarında yaşayan öğrencilerden verileri toplamak amacıyla bütün kuruluşlarla iletişime geçilerek her kuruluş için ayrı gün ve saat belirlenerek uygun bir ortamda uygulanmıştır. Ölçekler yaklaşık olarak 30'ar dakika içerisinde gönüllü olan öğrenciler tarafından doldurulmuştur.

2.5. Veri Analiz Teknikleri

Kişisel Bilgi Formu, Psikolojik Sağlamlık Ölçeği ve Topluluk Hissi Ölçeği ile elde edilen bilgilere ilişkin verilerin çözümlenmeleri SPSS 17 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Kişisel Bilgi Formu ile elde edilen bilgilerin dağılımı frekans analizi ile yapılmıştır. Psikolojik sağlamlık ve topluluk hissi ölçeği ile elde edilen veriler skorlandırılarak toplam puan ortalamaları alınmıştır. Elde edilen toplam ortalama puanlar ile bağımsız değişkenlerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilks testleri doğrultusunda analiz edilmiş ve bazı değişkenlerin normal dağılım gösterdiği bazı değişkenlerin ise normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Normal dağılım gösteren cinsiyet gibi iki kategorili değişkenlerin kategorileri arasındaki farkın anlamlılığının tespiti için bağımsız gruplarda t testi, eğitim düzeyi, gelir seviyesi vb. gibi ikiden fazla kategorili değişkenlerin kategorileri arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi (one way ANOVA) yapılmıştır. Normal dağılım göstermeyen değişkenlerde ise nonparametrik testler olan ve cinsiyet gibi iki kategorili değişkenlerin kategorileri arasındaki farkın anlamlılığının tespiti için bağımsız gruplarda Mann Whitney U, eğitim düzeyi, gelir seviyesi vb. gibi ikiden fazla kategorili değişkenlerin kategorileri arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiştir. Psikolojik sağlamlık ve topluluk hissi ölçekleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için ise normal dağılım göstermediği için Spearman korelasyon analizi yapılmıştır.

BÖLÜM 3: BULGULAR

3.1. Ailenin Yanında Kalan ve Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Demografik Bilgilerinin Dağılımı

Katılımcılara ait demografik bilgilerin dağılımının belirlenmesi amacıyla, frekans analizi yapılmış ve tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3
Öğrencilerin Cinsiyet ve Okul Türüne Göre Dağılımı

Tanımlayıcı Özellikler		AİLE YANINDA KALAN ÖĞRENCİLER		KURULUŞTA (YURTTA) KALAN ÖĞRENCİLER	
		N	%	N	%
Cinsiyet	Erkek	73	46.2	42	41.6
	Kız	85	53,8	59	58.4
	Toplam	158	100	101	100
Okul türü	Meslek Lisesi	40	25.3	67	66.3
	Anadolu Lisesi	118	74.7	18	17.8
	Diğer	0	0	16	15.9
	Toplam	158	100	101	100

Ailelerinin yanında kalan öğrencilerin % 53,8'i (85 kişi) kız %46.2'si (73 kişi) erkek; kuruluşlarda kalan öğrencilerin ise % 58,4'ünü (59 kişi) kız %41.6'sını(42 kişi) erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Ailelerinin yanında kalan öğrencilerin okul türüne göre dağılımına göre % 74,7'si (118 kişi) Anadolu Lisesinde, %25.3 (40 kişi) Meslek Lisesinde öğrenim görmekte, kuruluş(yurt)larda kalan öğrencilerin % 66,3'ü (67 kişi) Meslek Lisesi, %17.8 (18 kişi) Anadolu Lisesi ve %15.9 (16 kişi) diğer liselerde eğitim görmektedir.

Ailelerinin yanında kalan öğrencilerin %31'inin (49 kişi) babanın eğitim seviyesi ilköğretim mezunu, %8.9'unun (14 kişi) babasının eğitim seviyesi okur-yazar olmayan ve kuruluşlarda kalan öğrencilerin %42.6'sının (43 kişi) babasının eğitim seviyesi ilköğretim, %3'ünün (3 kişi) baba eğitim seviyesinin üniversite olduğu bulgulanmıştır.

Tablo 4
Öğrencilerin Anne ve Baba Yaşama Durumuna Göre Dağılımı

Tanımlayıcı Özellikler		AİLE YANINDA KALAN ÖĞRENCİLER		KURULUŞTA (YURTTA) KALAN ÖĞRENCİLER	
		N	%	N	%
Anne Yaşama Durumu	Evet	158	100	83	82.2
	Hayır	0	0	18	17.8
	Toplam	158	100	101	100
Baba Yaşama Durumu	Evet	158	100	74	73.3
	Hayır	0	0	27	26.7
	Toplam	158	100	101	100

Ailelerinin yanında kalan öğrencilerin %100'ünün (158 kişi) anne ve babalarının yaşamakta olduğu belirlenmiştir. Yetiştirme yurtlarında kalan öğrencilerin %82.2'sinin (83 kişi) annesinin yaşadığı ve %73.3'ünün (74 kişi) babasının yaşadığı belirlenmiştir. Yine ailelerinin yanında kalan öğrencilerin %21.5'i (34 kişi) dokuzuncu sınıf, %26.6'sı (42 kişi) onuncu sınıf, %25.9'u (41 kişi) on birinci sınıf ve %25.9'u (41 kişi) ise on ikinci sınıfta öğrenim görmektedir. Benzer şekilde kuruluşlarda kalan öğrencilerin %48.5'i (49 kişi) dokuzuncu sınıf, %24.8'i (25 kişi) onuncu sınıf, %16.8'i (17 kişi) on birinci sınıf ve %9.9'u ise on ikinci sınıfta öğrenim görmektedir.

Tablo 5**Öğrencilerin Yakın Arkadaş Sayısı ve Kardeş Sayısına Göre Dağılımı**

Tanımlayıcı Özellikler		AİLE YANINDA KALAN ÖĞRENCİLER		KURULUŞTA (YURTTA) KALAN ÖĞRENCİLER	
		N	%	N	%
Yakın Arkadaş Sayısı	Arkadaş Yok	4	2.5	16	15.8
	1 veya 2 arkadaş	38	24.1	36	35.7
	3 ve daha fazla arkadaş	116	73.4	49	48.5
	Toplam	158	100	101	100
Kardeş Sayısı	Kardeş Yok	10	6.3	10	9.9
	1-2 Kardeş	106	67.1	33	28.7
	3 ve daha fazla Kardeş	42	26.6	58	61.4
	Toplam	158	100	101	100

Ailelerinin yanında kalan öğrencilerin % 73,4'ünün (116 kişi) üç ve daha fazla yakın arkadaşına sahip olduğu, %24.1'inin (38 kişi) 1 veya 2 yakın arkadaşının olduğu, %2.5'nin (4 kişi) ise yakın arkadaşının olmadığı görülmektedir.

Ailelerinin yanında kalan öğrencilerin %6.3 ünün (10 kişi) kardeşinin olmadığı, %67.1'inin (106 kişi) 1-2 kardeşe sahip olduğu, %26.6 sinin (42 kişi) ise 3 ve daha fazla kardeşe sahip olduğu belirlenmiştir.

Kuruluşlarda kalan öğrencilerin % 48.5'inin (49 kişi) üç ve daha fazla yakın arkadaşına sahip olduğu, %35.7'sinin (36 kişi) 1 veya 2 yakın arkadaşının olduğu, %15.8'inin (16 kişi) ise yakın arkadaşının olmadığı ve ayrıca; %9.9 unun (10 kişi) kardeşinin olmadığı, %28.7' sinin (33 kişi) 1-2 kardeşe sahip olduğu, %61.4'ünün (58 kişi) ise 3 ve daha fazla kardeşe sahip olduğu belirlenmiştir.

Ailelerinin yanında yaşayan öğrencilerin %36.7 sinin (58 kişi) anne eğitim seviyesinin ilk okul olduğu, %13.9'unun (22 kişi) ise anne eğitim seviyesinin üniversite olduğu, 8.9 (14 kişi) okur yazar değil, %22.8 36 kişi ortaokul mezunu olduğu, %17.7 (28 kişi) lise mezunu olduğu belirlenmiştir. Baba eğitim seviyesi ise %1.9 (3 kişi) okur yazar olmadığı, %31 (49 kişi) ilk okul mezunu olduğu, %28.5 (45 kişi) ortaokul mezunu, %22.2 (35 kişi) lise mezunu olduğu, %16.5 (26 kişi) üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir.

Kuruluşlarda kalan öğrencilerin %42.6'sının (43 kişi) anne eğitim seviyesi ilk okul mezunu olduğu, %3 (3 kişi) anne eğitim seviyesi üniversite mezunu olduğu, %16.8 (17 kişi) okur yazar olmadığı, %14.9 (15 kişi) orta okul mezunu, %7.9 (8 kişi) lise mezunu olduğu %14.9 15 kişi ise anne eğitim düzeyini bilmedikleri tablo 5'te belirtilmiştir.

Tablo 6

Yurtlarda Kalan Öğrencilerin Kuruluşlarda Kalma Süresi ve Ana Babayı Görme Sıklığına Göre Dağılımı

Tanımlayıcı Özellikler		KURULUŞTA (YURTTA) KALAN ÖĞRENCİLER	
		N	%
Kuruluş (yurt)ta Kalma Süresi	1 yıl	23	22.8
	2 veya 5 yıl aralığı	28	27.7
	6 yıl ve daha fazla	50	49.5
	Toplam	101	100
Anne Babayı Görme Sıklığı	Hafta	20	19.8
	Ay	37	36.6
	Yıl	10	9.9
	Görmüyor	34	33.7
	Toplam	101	100

Tablo 6'da belirtildiği gibi kuruluşlarda kalan öğrencilerin % 49,5'i (50 kişi) en az 6 yıl ve daha fazla zamandır devlet kuruluşlarında kalmakta olduğu, %27.7 'si (28 kişi) 2-5 yıl arasında kuruluşlarda kalmakta olduğu ve %22.8'inin (23 kişi) bir yıldır kuruluşta kalmakta olduğu belirlenmiştir.

Yurtlarda kalanların %38,6'sının (39 kişi) en az 4 kişilik odalarda kaldığı, %28,7'sinin (29 kişi) 1 ve ya 2 kişilik odalarda kaldığı ve %32.7 si (33 kişi) ise 3 kişilik odalarda kaldığı belirlenmiştir.

Bu öğrencilerin % 36,6'sının (37 kişi) ayda bir kere ana babasını görürken, % 33,7'si (34 kişi) hiçbir şekilde ana babasını görmediği, %9,9'unun (10 kişi) ise ana babasını yılda bir defa görebildiği ve %19.8 (20 kişi) ise haftada bir ana babasını görebildiği belirlenmiştir.

Ailelerinin yanında kalan öğrencilerin yaş ortalaması ve standart sapmaları (\bar{X} : 16.03; SS:1,03) iken kuruluşlarda kalan öğrencilerin yaş ortalamaları ve standart sapmaları ise (\bar{X} : 16,17; SS:1.13) olduğu belirlenmiştir.

3.2. Topluluk Hissi Ölçeği ile Psikolojik Sağlık Ölçeğinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Tablo 7

Psikolojik Sağlık ve Topluluk Hissi Puan Ortalamalarının Dağılımı

Ölçekler	Madde Sayısı	Alt ve üst değer	Alınan alt ve üst değer	\bar{X}	SS
P.S. (Aile)	12	12-60	18-58	45,79	7,57
T.H. (Aile)	20	20-100	26-93	63,84	12,48
P.S. (Yurt)	12	12-60	15-57	40,72	8,52
T.H. (Yurt)	20	20-100	32-98	62,40	14,27

P.S.=Psikolojik Sağlık, T.H.= Topluluk Hissi

Bu çalışmada 12 maddelik psikolojik sağlık ölçeği ve 20 maddelik topluluk hissi ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçümlerde psikolojik sağlık ölçeği için her birey en az 12, en çok 60 puan alabilirken; topluluk hissi ölçeğinde ise her birey en az 20, en çok 60 puan alabilmektedir. Ailelerinin yanında kalan öğrencilerin psikolojik sağlık puan ortalaması (\bar{X} :45,79; Ss=7,57) ve topluluk hissi puan ortalamaları (\bar{X} :63,84; Ss=12,48) iken kuruluşlarda(yurtlarda) kalan öğrencilerin psikolojik sağlık puan ortalamaları (\bar{X} :40,72; Ss=8,52) ve topluluk hissi puan ortalamaları ise (\bar{X} :62,40; Ss=14,27) olarak bulunmuştur (Tablo 7).

3.3. Gruplar Arası Karşılaştırmalar

Bu alanda ailelerinin yanında kalan öğrencilerle kuruluşlarda kalan öğrenciler arasında bağımlı değişkenler bakımından anlamlı farklılıkların olup olmadığını belirlemek için analizler yapılmıştır.

3.3.1 Ailenin Yanında Kalan ve Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar

Kuruluşlarda(yurtlarda) kalan ve aileleriyle birlikte kalan öğrencilerin topluluk hissi ve psikolojik sağlık düzeyleri bakımından gruplar karşılaştırılarak gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan Mann Whitney u-testi sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8

Ailelerinin Yanında Kalan ve Kuruluşlarda Kalan Öğrencilerin PS ve TH Toplam Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Kuruluşta Kalan N=101, Ailenin Yanında Kalan N=158

Tanımlayıcı Özellikler	N	P.S.		T.H.	
		\bar{X}	SS	\bar{X}	SS
Aile yanında kalan	158	148,58	7,57	133,85	12,48
Yurtta kalan	101	100,94	8,52	123,40	14,27
TEST VE ÖNEMLİLİK		U:5043,500		U:7370,500	
		P<0.05		P>0.05	

P.S.= Psikolojik Sağlık, T.H.=Topluluk Hissi, U=Mann Whitney U,

Yapılan Mann Whitney U testi ile topluluk hissi toplam puan ortalaması ile psikolojik sağlık toplam puan ortalamaları arasında ailelerinin yanında kalan ve yurttan kalan ergenler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Tablo 8’de yapılan istatistiklere göre yurttan kalan ergenlerin psikolojik sağlık toplam puan ortalamaları (\bar{X} =100.94; Ss=8.52) ile ailelerinin yanında kalan ergenlerin psikolojik sağlık toplam puan ortalamaları (\bar{X} =148.58; Ss=7.57) arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur (U:5048z3.5, p<0.05). Ailelerinin yanında kalan ergenlerin psikolojik sağlık toplam puan ortalamaları, yurttan kalan ergenlerin psikolojik sağlık toplam puan ortalamasından daha yüksektir.

Yapılan Mann Whitney u istatistik test sonuçlarına göre yurttan kalan ergenlerle ailelerinin yanında kalan ergenlerin topluluk hissi toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p<0.05).

3.3.2. Ailenin Yanında Kalan ve Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Cinsiyete Göre Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar

Topluluk Hissi Ölçeği ile Psikolojik Sağlık Ölçeğinin cinsiyete göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan Mann Whitney u-testi sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9
Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre PS ve TH Toplam Puanlarının
Karşılaştırılmasına İlişkin İstatistikler

Tanımlayıcı Özellikler	Ailenin Yanında Kalan Öğrenciler					Kuruluştaki (Yurtta) Kalan Öğrenciler				
	N	P.S.		T.H.		N	P.S.		T.H.	
Cinsiyet		\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		\bar{X}	SS	\bar{X}	SS
Kız	85	45,70	7,53	64,18	11,67	59	39,11	8,32	61,84	12,97
Erkek	73	45,89	7,66	64,43	13,43	42	42,97	8,37	63,19	16,04
TEST VE ÖNEMLİLİK		U:3071,5		U:3084,5			U:941,5		U:1190,5	
		P>0,05		P>0,05			P<0,05		P>0,05	

P.S.= Psikolojik Sağlamlık, T.H.=Topluluk Hissi, U: MW-U testi

Tablo 9’da de görüldüğü gibi cinsiyet değişkeni açısından hem yurtlarda kalan hem de ailelerinin yanında kalan ergenlerde psikolojik sağlamlık ve topluluk hissi toplam puan ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucuna göre ailelerinin yanında kalan kız öğrencilerin ve erkek öğrencilerin PS toplam puan ortalamaları TH toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($P < .05$).

Yapılan Mann Whitney U testine göre kuruluşlarda(yurtlarda) kalan erkek öğrencilerin PS toplam puan ortalamaları (\bar{X} :42,97; S_s =8,37) ile kız öğrencilerin psikolojik sağlamlık toplam puan ortalamaları (\bar{X} :39,11; S_s =8,32) arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuş ancak; topluluk hissi toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($P < 0.05$). Yapılan istatistiksel analize göre kuruluşlarda kalan erkek öğrencilerin psikolojik sağlamlık toplam puan ortalamaları kız öğrencilerinkinden daha yüksektir. Topluluk hissi bakımından kuruluşlarda kalan kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark yoktur ($P < .05$).

3.3.3. Ailenin Yanında Kalan ve Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Yakın Arkadaş Sayısı ve Kardeş Sayısı Değişkenlerine Göre TH ve PS Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar

Topluluk Hissi Ölçeği ile Psikolojik Sağlık Ölçeğinin yakın arkadaş sayısı ve kardeş sayısına göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi ile Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Öğrencilerin Yakın Arkadaş Sayısı İle Kardeş Sayısı Değişkenlerine Göre PS ve TH Toplam Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Kuruluşta Kalan N=101, Ailenin Yanında Kalan N=158

Tanımlayıcı Özellikler	Ailenin Yanında Kalan Öğrenciler					Kuruluşta (Yurtta) Kalan Öğrenciler				
		P.S.		T.H.			P.S.		T.H.	
Yakın Arkadaş Sayısı	N	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	N	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS
Arkadaş Yok	4	40,75	7,58	65,50	13,12	16	37,94	6,43	58,13	13,02
1 veya 2	38	42,95	9,34	62,30	14,21	36	40,67	8,37	60,14	13,61
3 ve Daha Fazla	116	46,90	6,62	64,28	11,92	49	41,67	9,15	65,47	14,72
TEST VE ÖNEMLİLİK		KW:7,96		KW:0,67			KW:0,27		F:2,365	
		P<0,05		P>0,05			P>0,05		P>0,05	
Kardeş Sayısı										
Kardeş Yok	10	43,10	9,26	60,90	11,67	10	44,20	1,94	57,40	9,72
1 veya 2 Kardeş	106	46,55	7,26	64,66	12,24	33	40,97	10,32	62,55	17,31
3 ve Daha Fazla	42	44,52	7,78	62,48	13,31	58	39,98	7,67	63,19	17,33
TEST VE ÖNEMLİLİK		F:0,754		KW:1,732			F:1,066		KW:1,443	
		P>0,05		P>0,05			P>0,05		P>0,05	

P.S.= Psikolojik Sağlık, T.H.=Topluluk Hissi, F=One Way Anova, KW=Kruskal Wallis H

Tablo 10'da gösterildiği gibi yapılan One Way Anova ve Kruskal Wallis H istatistiksel testlerinde ailelerinin yanında yaşayan ve kuruluşlarda yaşayan ergenlerde yakın arkadaş ve kardeş sayısı açısından topluluk hissi ile psikolojik sağlık arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu analizler sonucunda ailelerinin yanında kalan ve kuruluşlarda kalan öğrenciler arasında kardeş sayısı bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır (P<0.05). Ancak yakın arkadaş sayısı bakımından yapılan

Kruskal Wallis H testi sonucuna göre ailelerinin yanında kalan öğrencilerde samimi arkadaşı olmayanların PS toplam puan ortalamaları (\bar{X} :40.75; Ss=7.58), 1 veya 2 arkadaşı olanların PS toplam puan ortalamaları (\bar{X} :42.95; Ss=9.34) ve 3 ve daha fazla arkadaşı olanların PS toplam puan ortalamaları (\bar{X} :46.90; Ss=6.62) arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($P<0.05$). Bu bulgular sonucunda oluşan farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Mann Whitney U testi yapılmıştır. Bu test sonucuna göre samimi arkadaş sayısı 3 ve daha fazla olan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeylerinin 1 veya 2 samimi arkadaşı olan ve arkadaşı olmayan öğrencilerden daha yüksek olduğu, 1 veya 2 samimi arkadaşı olanların ise arkadaş olmayanlardan daha yüksek psikolojik sağlık düzeyine sahip olduğu bulgulanmıştır ($P<0.05$). Ailelerinin yanında kalan öğrencilerde 3 ve daha fazla arkadaşına sahip olan ergenlerin psikolojik sağlık toplam puanları 46,90 (Ss=6,62) iken kuruluşlarda kalan 3 ve daha fazla arkadaşına sahip olan ergenlerin PS toplam puan ortalaması (\bar{X} :41,67; Ss=9,15) daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Ailelerinin yanında kalan öğrencilerde yakın arkadaş sayısı bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır ($P<0.05$).

Kuruluşlarda kalan öğrencilerde yakın arkadaş sayısı bakımından psikolojik sağlık ve topluluk hissi düzeyleri arasında anlamlı bir fark saptanamamıştır ($P<0.05$).

3.3.4. Ailenin Yanında Kalan ve Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Ana Baba Eğitim Seviyesi Değişkenine Göre TH ve PS Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar

Topluluk Hissi Ölçeği ile Psikolojik Sağlık Ölçeğinin ana baba eğitim seviyesine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi ile Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11**Öğrencilerin Ana Baba Eğitim Seviyesi Değişkenlerine Göre PS ve TH Toplam****Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular**

Kuruluşta Kalan N=101, Ailenin Yanında Kalan N=158

Tanımlayıcı Özellikler	Ailenin Yanında Kalan Öğrenciler					Kuruluşta (Yurtta) Kalan Öğrenciler				
		P.S.		T.H.			P.S.		T.H.	
Anne Eğitim Seviyesi	N	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	N	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS
Okur Yazar Değil	14	44,71	7,45	63,45	13,25	17	42,24	8,65	65,24	14,41
İlk Okul	58	44,47	8,12	62,24	11,82	43	39,88	7,40	62,05	13,38
Orta Okul	36	45,06	8,58	65,39	12,72	15	44,40	8,31	68,80	12,79
Lise	28	48,14	6,43	65,43	13,08	8	34,75	13,37	60,63	23,11
Üniversite	22	48,18	4,37	62,50	13,00	3	49,00	5,19	62,67	13,61
Bilmiyorum	0	-	-	-	-	15	39,27±7,06		54,73	10,20
TEST VE ÖNEMLİLİK		KW:6,806		F:0,603			F:2,333		KW:8,679	
		P>0.05		P>0.05			P<0,05		P>0.05	
Baba Eğitim Seviyesi										
Okur Yazar Değil	3	42,00	7,21	59,00	14,79	5	40,00	5,95	57,60	17,12
İlk Okul	49	45,63	6,75	64,02	12,79	42	38,50	8,04	63,10	13,75
Orta Okul	45	45,89	7,22	64,67	11,44	19	43,79	10,09	66,05	13,42
Lise	35	45,23	9,32	63,14	11,99	9	44,78	6,88	66,67	16,80
Üniversite	26	47,12	7,38	63,84	12,48	7	44,43	5,44	59,00	15,31
Bilmiyorum	0	-	-	-	-	18	39,17	9,03	57,39	14,24
TEST VE ÖNEMLİLİK		KW:2,504		KW:0,476			KW:9,156		KW:8,679	
		P>0.05		P>0.05			P>0.05		P>0.05	

P.S.= Psikolojik Sağlamlık, T.H.=Topluluk Hissi, F=One Way Anova, KW=Kruskal Wallis H

Tablo 11’de yapılan Anova ve Kruskal Wallis H istatistiksel testlerinde ailelerinin yanında yaşayan ve kuruluşlarda yaşayan ergenlerde ana baba eğitim seviyesi açısından topluluk hissi ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Yapılan one way anova analizi sonucunda kuruluşlarda kalan öğrencilerin anne eğitim seviyesi değişkeni açısından okur yazar olmayanların PS toplam puan ortalaması (\bar{X} :42,24; Ss=8,65), ilkokul mezunu olanların PS toplam puanları 39,88 (Ss=7.40), ortaokul mezunu olanların PS toplam puan ortalamaları 44.40 (Ss=8.31), lise mezunu olanların PS toplam puan ortalamaları 34.75 (Sd=13.37), üniversite mezunu olanların PS toplam puan ortalamaları 49.00 (Ss=5.19) ve anne eğitim düzeyini bilmeyenlerin PS toplam puan ortalamaları 39.27 (Ss=7.06) arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (P< .05). Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu ve hangi grupta daha yüksek olduğunu belirlemek için tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonucuna göre bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (P< .05).

Kuruluşlarda kalan ve ailelerinin yanında kalan öğrencilerin ana baba eğitim seviyesi ile topluluk hissi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($P < .05$).

3.4. Grup İçi Karşılaştırmalar

Bu alanda ailelerinin yanında kalan ve kuruluşlarda kalan öğrencilerde bazı bağımsız değişkenler açısından psikolojik sağlamlık ve topluluk hissi düzeyleri ile ilgili grup içi karşılaştırmalar yapılarak analizler yapılmıştır.

3.4.1. Ailenin Yanında Kalan Ergenlerin Aile Gelir Seviyesi Değişkenine Göre Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar

Topluluk Hissi Ölçeği ile Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinin aile gelir seviyelerine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12

Ailenin Yanında Kalan Öğrencilerin Aile Gelir Seviyelerine Göre PS ve TH Toplam Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

(N=158)

Tanımlayıcı Özellikler		P.S.		T.H.	
Aile Gelir Seviyesi	N	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS
0-1500	26	44,00	7,53	63,30	12,01
1500-3000	79	45,81	7,67	65,76	12,01
3000-5000	35	46,26	7,01	61,51	12,19
5000 ve Üstü	18	47,39	8,33	61,17	13,40
TEST VE ÖNEMLİLİK		KW:3,681		KW:3,911	
		P>0.05		P>0,05	

P.S.= Psikolojik Sağlamlık, T.H.=Topluluk Hissi, KW=Kruskal Wallis

Tablo 12’de Yapılan Kruskal Wallis H testi istatistiğine göre ailelerinin yanında yaşayan ergenlerin, aile gelir seviyesi açısından topluluk hissi toplam puan ortalaması ile psikolojik sağlamlık toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Ailelerinin yanında kalan öğrencilerin aile gelir seviyesi açısından bakıldığında topluluk hissi toplam puan ortalaması ile psikolojik sağlık toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($P < .05$).

3.4.2. Ailenin Yanında Kalan Ergenlerin Evde Yaşayan Kişi Sayısı Değişkenine Göre Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar

Topluluk Hissi Ölçeği ile Psikolojik Sağlık Ölçeğinin evde yaşayan kişi sayısı değişkenine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13
Ailenin Yanında Kalan Öğrencilerin Evde Yaşayan Kişi Sayısına Göre PS ve TH Toplam Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

(N=158)

Tanımlayıcı Özellikler	P.S.			T.H.	
	N	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS
Evde Yaşayan Kişi Sayısı					
2 veya 3 kişi	18	45,20	7,15	64,94	11,05
4 kişi	71	46,49	7,68	62,4	13,21
5 ve daha fazla kişi	69	45,22	7,60	65,01	2,07
TEST VE ÖNEMLİLİK		KW:2,720		KW:3,237	
		P>0.05		P>0.05	

P.S.= Psikolojik Sağlık, T.H.=Topluluk Hissi, KW=Kruskal Wallis H

Tablo 13'te yapılan Kruskal Wallis H testi istatistiğine göre ailelerinin yanında yaşayan ergenlerin, Evde Yaşayan Kişi Sayısı açısından topluluk hissi toplam puan ortalaması ile psikolojik sağlık toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Evde yaşayan kişi sayısı açısından bakıldığında topluluk hissi toplam puan ortalaması ile psikolojik sağlık toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($P < .05$).

3.4.3. Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Ana Baba Yaşama Durumuna Göre Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar

Topluluk Hissi Ölçeği ile Psikolojik Sağlık Ölçeğinin aile gelir seviyelerine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14

Kuruluşlarda Kalan Öğrencilerin Ana Baba Yaşama Durumuna Göre PS ve TH Toplam Puan ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

(N=101)

Tanımlayıcı Özellikler		P.S.		T.H.	
Anne Yaşama Durumu	N	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS
Evet	83	41,41	3,38	64,02	14,27
Hayır	18	37,56	8,66	54,94	12,00
TEST VE ÖNEMLİLİK		U: 525,000		T: 1,757	
		P<0.05		P<0.05	
Baba Yaşama Durumu					
Evet	74	40,31	8,36	63,20	13,56
Hayır	27	41,85	9,00	60,22	16,12
TEST VE ÖNEMLİLİK		U:904,000		T: -0,803	
		P>0.05		P>0.05	

P.S.= Psikolojik Sağlık, T.H.=Topluluk Hissi, U=Mann Whitney U, T=T-Testi

Tablo 14’te yapılan Mann Whitney u ve t-testi istatistik sonuçlarına göre kuruluşlarda yaşayan ergenlerin, Ana babalarının yaşama durumu açısından topluluk hissi toplam puan ortalaması ile psikolojik sağlık toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Anne yaşama durumu değişkeni bakımından annesi yaşayanlar ile annesi yaşamayanların topluluk hissi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (t=1,757, p<0,005). Annesi yaşayan ergenlerin topluluk hissi (\bar{X} =64.02, Ss=14,27) puan ortalamaları annesi yaşamayanların ortalamasından (\bar{X} =37.56, Ss=8.66) daha yüksek bulgulanmıştır.

Annesi yaşayanlar ile annesi yaşamayanların psikolojik sağlık düzeyleri arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (U=525,000, p<0.05). Annesi yaşayan

ergenlerin psikolojik sağlamlık toplam puan ortalamaları (\bar{X} =41.41, S_s =3,38) annesi yaşamayanların ortalamasından (\bar{X} =54.94, S_s =12.00) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Baba yaşama durumuna göre psikolojik sağlamlık ve topluluk hissi düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($P < .05$).

3.4.4. Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Kuruluşlarda Kalma Sürelerine Göre Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar

Topluluk Hissi Ölçeği ile Psikolojik Sağlamlık Ölçeğinin aile gelir seviyelerine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi testi sonuçları Tablo 15'te verilmiştir

Tablo 15

Kuruluşlarda Kalan Öğrencilerin Yurtta Kalma Süresine Göre PS ve TH Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

(N=101)

Tanımlayıcı Özellikler		P.S.		T.H.	
Kuruluşlarda (Yurtlarda) Kalma Süresi	N	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS
1 Yıl	23	41,00	8,27	64,78	11,26
2 veya 5 Yıl	28	39,57	8,63	63,43	13,86
6 ve daha fazla	50	41,24	8,68	60,74	15,70
TEST VE ÖNEMLİLİK		F:0,355		F:0,727	
		P>0.05		P>0.05	

P.S.= Psikolojik Sağlamlık, T.H.=Topluluk Hissi, F=One Way Anova,

Tablo 15'te görüldüğü gibi yapılan One Way Anova testi istatistik sonuçlarına göre kuruluşlarda(yurtlarda) kalan ergenlerin devlet kuruluşlarında kalma süreleri açısından topluluk hissi toplam puan ortalaması ile psikolojik sağlamlık toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Kuruluşlarda kalan ergenlerin kalma süreleri açısından topluluk hissi ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($P < .05$).

3.4.5. Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Ana Babalarını Görme Sıklığına Göre Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar

Topluluk Hissi Ölçeği ile Psikolojik Sağlık Ölçeğinin ana babalarını görme sıklığına göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi ile Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16

Kuruluşlarda Kalan Öğrencilerin Ana Babayı Görme Sıklığına Göre PS ve TH Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

(N=101)

Tanımlayıcı Özellikler		P.S.		T.H.	
Ana-Baba Görme Sıklığı	N	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS
Haftada Bir Kere	20	41,50	11,73	63,25	16,14
Ayda Bir Kere	37	43,14	6,44	63,08	13,24
Yılda Bir Kere	10	37,90	7,01	61,90	15,23
Hiç Görmüyor	34	38,47	8,22	61,32	14,51
TEST VE ÖNEMLİLİK		KW:7,197		F:0,117	
		P>0.05		P>0.05	

P.S.= Psikolojik Sağlık, T.H.=Topluluk Hissi, F=One Way Anova, KW=Kruskal Wallis H

Yapılan one way anova ve kruskal wallis h istatistiksel analizlerinde kuruluşlarda(yurtlarda) yaşayan ergenlerin ana babayı görme sıklığına açısından topluluk hissi ile psikolojik sağlık arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Tablo 16'da görüldüğü üzere yapılan kruskal wallis testine göre ana babayı görme durumu ile Psikolojik sağlık düzeyi ve topluluk hissi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (P< .05).

3.4.6. Ailesinin Yanında Kalan ile Kuruluşlarda Kalan Ergenlerin Topluluk Hissi ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ailelerinin yanında kalan ve kuruluşlarda kalan ergenlerin topluluk hissi düzeyi ile psikolojik sağlık düzeyi arasındaki ilişkilerin tespit edilmesi için Spearman Korelasyon analizi yapılmış ve sonuçlar tablo17'de verilmiştir.

Tablo 17

**Öğrencilerin Psikolojik Sağlık ile Topluluk Hissi Toplam Puan Ortalamaları
Arasındaki İlişki Analizi**

		Ailenin Yanında Kalan Öğrenciler			Kuruluştaki (Yurtta) Kalan Öğrenciler		
		N	PS	TH	N	PS	TH
PS	r	158	1	.475** .000	101	1	.458** .000
	p						
TH	r	158	.475** .000	1	101	.458** .000	1
	p						
Test ve önemlilik			P<0.01 rs	P<0,01 rs		P<0.01 rs	P<0,01 rs

P.S.= Psikolojik Sağlık, T.H.=Topluluk Hissi, rs= Spearman Korelasyon Analizi **p<0,01

Tablo 17'ye göre ailelerinin yanında kalan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyleri ile topluluk hissi düzeyleri arasında yapılan Spearman Korelasyon analizi sonucunda olumlu yönde, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır($r=.475$, $p<0.01$). Bu bulgu ailelerinin yanında kalan öğrencilerle psikolojik sağlık düzeyinin artışıyla topluluk hissi düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir.

Kuruluşlarda kalan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyi ile topluluk hissi düzeyi arasında yapılan Spearman Korelasyon analizi sonucunda olumlu yönde, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.458$, $p<0.01$). Bu bulgu kuruluşlarda kalan öğrencilerle psikolojik sağlık düzeyinin artışıyla topluluk hissi düzeyinin de arttığı anlamına gelmektedir.

3.4.7. Bağımsız Değişkenlerle (Sınıf, Arkadaş Sayısı, Kardeş Sayısı, Evden Ayrı Kalma Süresi, Anne Eğitim Seviyesi) Bağımlı Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ailelerinin yanında kalan ve kuruluşlarda kalan ergenlerin topluluk hissi düzeyi ile psikolojik sağlık düzeyi arasındaki ilişkilerin tespit edilmesi için Spearman Korelasyon analizi yapılmış ve sonuçlar tablo17'de verilmiştir.

Tablo 18
Bağımsız Değişkenlerle (Sınıf, Arkadaş Sayısı, Kardeş Sayısı, Evden Ayrı Kalma Süresi, Anne Eğitim Seviyesi) Bağımlı Değişkenler Arasındaki Korelasyon İlişki Analizi

		Sınıf	Arkadaş Sayısı	Kardeş Sayısı	Evden Ayrı Kalma Süresi	Anne Eğitim Seviyesi
TH	r	.836*	.135*	.737*	.112	.014
	p	.013	.030	.024	.162	.859
	n	259	259	259	158	158
PS	r	.192**	.241**	-.145*	.192*	.194*
	p	.002	.000	.020	.016	.015
	n	259	259	259	158	158

P.S.= Psikolojik Sağlamlık, T.H.=Topluluk Hissi,

Tablo 18'e göre bağımsız değişkenlerle bağımlı değişkenler arasında yapılan Korelasyon analizi sonucunda öğrencilerin sınıf ($r = .836$) ve kardeş sayısı ($r = .737$) ile topluluk hissi arasında olumlu yönde yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0.05$). Arkadaş sayısı ($r = .135$) ile topluluk hissi arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0.05$). Bu bulgu öğrencilerin sınıf dereceleri, kardeş sayısı ve arkadaş sayısının artması ile topluluk hissi düzeylerinde artış olduğu anlamına gelmektedir. Evden ayrı kalma süresi ve anne eğitim seviyesi ile topluluk hissi arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p < 0.05$).

Yapılan Korelasyon analizi sonucuna göre öğrencilerin sınıf ($r = .192$), arkadaş sayısı ($r = .241$), evden ayrı kalma süresi ($r = .192$) ve anne eğitim seviyesi ($r = .194$) ile psikolojik sağlamlık düzeyi arasında düşük düzeyde anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0.05$). Bu bulguya göre öğrencilerin sınıf düzeyleri, arkadaş sayısı, evden ayrı kalma süreleri ve anne eğitim seviyelerinin artmasıyla psikolojik sağlamlık düzeyinin de artacağı anlamına gelmektedir. Kardeş sayısı ($r = -.145$) ile psikolojik sağlamlık düzeyi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0.05$). Bu bulgu ile kardeş sayısının artması ile psikolojik sağlamlık düzeyi arasında zıt yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yani kardeş sayısının artması psikolojik sağlamlık düzeyini azaltmaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışma ailelerinin yanında kalan ergenler ile yetiştirme yurtlarında kalan ergenlerin topluluk hissi ile psikolojik sağlamlık düzeyleri bakımından farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılmış ve bulgularla araştırmanın sorularına yanıt aranmıştır. Ergenlerin topluluk hissi, kendilerini yaşadığı topluma ait hissetmeleri, toplumla bütünleşmeleri, kendilerini yaşadıkları toplumun bir parçası olarak görmelerinin önemli bir belirleyici olan psikolojik sağlamlık düzeyine etki eden bazı demografik değişkenliklerin belirlenmesine çalışılmıştır.

Bu bölümde gruplardan toplanan veriler, analizler sonucunda elde edilen bulgular genel ve kuramsal açıdan tartışılmıştır. Tartışma bölümü, bulgular bölümündeki alt başlıkların sıralamasını takip etmiştir.

Araştırmanın Bağımlı Değişkenleri Arasındaki İlişkilerin Tartışılması

Bu bölümde ailelerinin yanında kalan ve kuruluşlarda kalan öğrencilerin psikolojik sağlamlık ile topluluk hissi düzeyleri arasındaki farklılıklar ile ilgili sonuç ve tartışma yer almıştır.

Ailelerinin Yanında Kalan ve Kuruluşlarda Kalan Öğrencilerin Psikolojik Sağlamlık ve Topluluk Hissi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma

Yapılan Mann Whitney U testi ile topluluk hissi düzeyi ile psikolojik sağlamlık düzeyi arasında ailelerinin yanında kalan ve kuruluşlarda kalan ergenler arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu istatistik test sonuçlarına göre yurtda kalan ergenlerle ailelerinin yanında yaşayan ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunurken, topluluk hissi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Yapılan analize göre ailelerinin yanında kalan ergenlerin psikolojik sağlamlık puan ortalamaları yurtlarda kalan ergenlerin psikolojik sağlamlık puan ortalamalarından daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Bu bulguya göre aileleriyle birlikte yaşayan ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeyleri daha yüksektir. Psikolojik sağlamlık düzeyini etkileyen etkenler yapılan araştırmalarla da destekler niteliktedir. Finn ve Rock (1997), akademik başarı açısından başarılı olan öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlemiştir. Riskli yaşam

şartlarına maruz kalmış ancak psikolojik sağlık düzeyleri yüksek olan çocukların aile ortamından bağımsız olarak hareket etmekte oldukça başarılı oldukları belirtilmiştir. Gardner, Dishion ve Connell (2008) yaptığı çalışmada psikolojik sağlık düzeyi yüksek olan ergenlerin arkadaşları vasıtasıyla olumsuz davranışlara yönelttiklerinde daha düşük düzeyde olumsuz davranışlar sergiledikleri belirlenmiştir. Bu çalışma doğrultusunda bireyde yaşanan düşük psikolojik sağlık düzeyi farklı grup etkileri tarafından olumsuz yönde etkilendiği söylenebilir. Bulguya uyumlu olmayan çalışma sonuçları da bulunmaktadır. Örneğin Katyal (2015) araştırmasında yetiştirme yurtlarında kalan çocukların psikolojik sağlık düzeylerini ailesinin yanında kalan çocuklardan yüksek bulmuştur. Yetiştirme yurtlarında kalan çocukların psikolojik sağlık düzeylerinin yüksek olması çalışma yapılan yurtlardaki olumlu uyarılar ve geliştirilmiş çevre etkisi olarak söylenebilir.

Benzer olarak Ziaian ve arkadaşları (2012), toplumsal olay ve sorumluluklardan uzak kalan ve duygusal-davranışsal problemler sergileyen ergenlerin psikolojik sağlık düzeylerinin daha düşük olduğunu ve Lee ve Cranford (2008) ise psikolojik sağlık düzeyi düşük olan bireylerin daha fazla problem yaşadıklarını, uyumsuz davrandıklarını, olumsuz davranışlar gerçekleştirmeye yöneldiklerini belirtmiştir. Katyal (2015), yurttan kalan ile yurttan kalmayan çocuklar ile yapmış olduğu çalışmada, yurttan kalan çocukların büyük çoğunluğu orta düzeyde psikolojik sağlık düzeyine sahip olduğu, yurttan kalmayan çocukların ise büyük çoğunluğu düşük düzeyde psikolojik sağlık düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir. Benzer olarak Kararımak ve Siviş-Çetinkaya (2011), psikolojik sağlık değişkeninin benlik saygısı, olumlu duygular ve denetim odağı ile ilişkisini incelemiştir. Benlik saygısı düzeyi arttıkça, psikolojik sağlık düzeyinin de arttığı; olumlu ve olumsuz duyguların psikolojik sağlık üzerinde doğrudan etkili olduğu ve yüksek düzeyde psikolojik sağlığa sahip oldukları görülmüştür.

Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Psikolojik Sağlık ve Topluluk Hissi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı ile İlgili Sonuç ve Tartışma

Araştırmada kuruluşlarda kalan kız ve erkek öğrenciler arasında psikolojik sağlık düzeyleri açısından erkek öğrenciler lehine anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur. Bulgu yazınla uyumludur. Aslında yazında bu konuda tutarlı bir sonuç yoktur. Yapılan bazı çalışmalar bu bulguları desteklerken bazı çalışmalar ise aksi yönde sonuçlar elde etmişlerdir. Eroğlu (2013), yaptığı çalışmada da erkeklerin psikolojik sağlık düzey-

leri yüksek bulunmuştur. Diğer yandan Önder ve Gülay (2008), ilköğretim 8. Sınıf öğrencileriyle yapmış olduğu çalışmada kız öğrencilerinin psikolojik sağlık ortalamalarının erkek öğrencilerinkinden daha yüksek olduğunu bulmuştur. Yine Terzi'nin (2008) üniversite öğrencileriyle yaptığı başka bir çalışmada ise öğrencilerin psikolojik sağlık puanlarının cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı gösterilmiştir. Stresli durumlarla baş etme ve psikolojik sağlık ile ilgili Yapılan farklı bir çalışmada ise erkek yetişkinlerin, kadın yetişkinlere göre stresli durumlarla baş etmede daha yeterli ve psikolojik sağlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulgulanmıştır (Terzi, 2008). Tefera ve Mulatie (2014), yetiştirme yurtlarında kalan öğrencilerle yaptığı çalışmada cinsiyetler arasında önemli bir farklılığın olmadığını belirtmiştir. Topluluk hissi bakımından cinsiyetler arasında fark bulunmamıştır.

Öğrencilerin Yakın Arkadaş Sayısı İle Kardeş Sayısı Değişkenlerine Göre Psikolojik Sağlık ve Topluluk Hissi Düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı ile ilgili sonuç ve tartışma

Araştırmada ailelerinin yanında kalan öğrencilerde yakın arkadaş sayısı 3 ve daha fazla olanların psikolojik sağlık puan ortalamalarının, yakın arkadaş sayısı olmayanlarından ve 1-2 yakın arkadaşı olanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca 1-2 yakın arkadaş sayısı olanların PS düzeyleri yakın arkadaş sayısı olmayanlarından daha yüksektir. Bulgu yazınla tutarlıdır. Eminağaoğlu (2006), kimsesiz ya da sokak çocuklarıyla yaptığı çalışmada psikolojik sağlık düzeyini arttıran faktörlerin; değer verilen arkadaşlık ilişkileri ve duygusal bağ olduğunu; anne yoksunluğu, öz yeterlilik ve farkındalık gibi içsel kaynakların yetersiz algılanmasının psikolojik sağlık düzeyini azalttığını ve depresif bir durumun yaşanmasına neden olduğunu bulgulanmıştır. Benzer olarak sokak çocuklarıyla ilgili yapılan başka bir çalışmada da sokaklarda yaşayan evsiz gençlerin kurdukları arkadaşlık ilişkileri yardımıyla, yaşanan olumsuz olaylarla mücadele ettikleri ve yaşamlarını sürdürmede dayanıklılığa sahip oldukları tespit edilmiştir (O'Sullivan, 2003). Aslan (2013), yapmış olduğu çalışmada toplumsal grup üyelerinde yakın arkadaş sayısı arttıkça üyelerin gruba olan bağlılığının da arttığını ve grupla bütünleşmeye katkı sağladığını belirtmiştir. Yakın arkadaş sayısının artması ile bağlı bulunan grupla bütünleşme düzeyi de artmaktadır. Divine'nin (2013) çalışmasında ise yakın arkadaşlık ilişkileri, samimi sosyal ilişkiler ve kurulan arkadaşlıklar bakımından yurttan kalan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Öğrencilerin Ana Baba Eğitim Seviyesi Değişkenlerine Göre Psikolojik Sağlık ve Topluluk Hissi Düzeylerinin Karşılaştırılması ile İlgili Sonuç ve Tartışma

Araştırmaya katılan öğrencilerin ana baba eğitim seviyesi değişkeni açısından ailelerinin yanında kalan ergenlerle kuruluşlarda (yetiştirme yurtlarında) kalan ergenler arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan analizlerin sonucunda yurtlarda kalan öğrencilerde anne eğitim seviyesi bakımından anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farkın hangi gruplar arasından kaynaklandığını belirlemek amacıyla yapılan post-hoc analizine göre anne eğitim seviyesi üniversite olanlar ile anne eğitim seviyesi lise olanlar arasından kaynaklandığı belirlenmiştir. Kuruluşlarda kalan ergenlerin anne eğitim seviyesinin psikolojik sağlık düzeyi arasında anlamlı bir farklılık bulunurken; topluluk hissi düzeyi açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Alanda yapılan çalışma bulguyu desteklemektedir. Williams ve Nelson-Gardell (2012), 11-16 yaş aralığındaki cinsel istismar mağduru ergenlerde psikolojik sağlık düzeyini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, bakım verenden algılanan sosyal destek, bakım verenin eğitim düzeyi ile sosyo-ekonomik düzeyinin psikolojik sağlık düzeyini yordadığını bulmuştur.

Ancak ailelerinin yanında kalan ergenlerin ana baba eğitim seviyesi bakımından psikolojik sağlık ve topluluk hissi bakımından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Grup İçi (Ailelerinin Yanında Kalan) Karşılaştırma Sonuçlarının Tartışılması

Yapılan Kruskal Wallis H istatistik analizine göre ailelerinin yanında yaşayan ergenlerin, aile gelir seviyesi açısından Topluluk Hissi toplam puan ortalaması ile Psikolojik Sağlık toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Alan yazında Gizir (2004) tarafından yoksul çocuklar üzerinde yapılan çalışmada bireysel, ailesel ve çevresel koruyucu faktörlerin psikolojik sağlık düzeyini etkilediği bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin evde yaşayan kişi sayısı değişkeni açısından ailelerinin yanında kalan ergenlerin psikolojik sağlık toplam puan ortalamaları ile topluluk hissi toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan çalışmalara bakıldığında kalabalık aile ortamında yetişen bireylerin daha fazla risk faktörleri ile karşılaştıkları belirtilmiştir. Bu bireyler karşılaştıkları risk faktörleri sayesinde psikolojik sağlık düzeyleri daha yüksek olduğunu bulgulamıştır (Matthews, 2000). Bu

çalışmadaki beklentimiz kalabalık ailelerde yaşayan ergenlerin psikolojik sağlık ve topluluk hissi düzeylerinin daha yüksek olacağı yönündeyken araştırma sonucu anlamlı bir fark görülmemiştir.

Grup İçi (Kuruluşlarda Kalan) Karşılaştırma Sonuçlarının Tartışılması

Kuruluşlarda yaşayan ergenlerin, ana babalarının yaşama durumu (hayatta olmadıkları) açısından topluluk hissi düzeyi ile psikolojik sağlık düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Anne yaşama durumu açısından bakıldığında topluluk hissi düzeyi ile psikolojik sağlık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Kuruluşlarda kalan ve anneleri yaşayan ergenlerin hem psikolojik sağlık düzeyleri hem de topluluk hissi düzeylerinin anneleri yaşamayanlarından daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Annenin yaşaması, ergenlerin psikolojik sağlık ve topluluk hissi puanlarını olumlu yönde etkilemektedir. Baba yaşama durumu açısından bakıldığında ise psikolojik sağlık düzeyi ile topluluk hissi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Özcan'ın (2005) ana babası birlikte yaşayan çocuklar ile ana babası boşanmış çocuklar üzerindeki çalışmasında ana babası birlikte yaşayan çocuklarda psikolojik sağlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ailedeki birliktelikler koruyucu işlevler sağladığından anne varlığı psikolojik sağlık ve topluluk düzeylerini etkileyebilmektedir Bu çalışma yaptığımız çalışmayı destekler niteliktedir.

Ergenlerin devlet kuruluşlarında kalma süreleri açısından topluluk hissi düzeyi ile psikolojik sağlık düzeyi arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Katyal (2015), yetiştirme yurtlarında kalma süreleri ile ilgili yaptığı çalışmada uzun süre yurttan kalanların psikolojik sağlık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Yani erken yaşlarda yetiştirme yurtlarında kalan çocuklar yaşamış oldukları zorluklarla yüzleşip onlarla mücadele etmeye çalışırlar. Böylece karşılaştıkları zor koşulların onları sahip oldukları içsel güçlerini hayatın kötü şartları ile yüzleşmek için en üst düzeye çıkarmaya zorlandığı ve böylelikle yaşanan bu zorlukların yetiştirme yurtlarında yaşayan çocukların psikolojik sağlık düzeyine katkı sağladığı söylenebilir. Yazında barınma yeri olmayan, evsiz ergenlerle karşılaştırmalı bir çalışma yapan Rew ve arkadaşları (2001) psikolojik anlamda kendisini sağlam olarak algılamayan ergenlerin daha yalnız, daha umutsuz hissettiği ve kendilerini psikolojik anlamda sağlam algılayan ergenlere göre kendini gerçekleştirmeye daha az eğilimli

olduklarını bulunmuştur. Bu kapsamda yetiştirme yurtları, barınma yeri olarak belirlenebileceğinden barınma yeri açısından aileleri ile birlikte kalan ve kuruluşlarda kalma durumuna göre bir farklılığın oluşmadığı söylenebilir.

Kuruluşlarda yaşayan ergenlerin ana babayı görme sıklığı temelinde topluluk hissi ile psikolojik sağlık düzeyleri bakımından anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Toplam Puan Ortalamaları ile Topluluk Hissi Toplam Puan Ortalamaları Arasındaki Korelasyon İlişkisi ile İlgili Sonuç ve Tartışma

Ailelerinin yanında kalan ve kuruluşlarda kalan öğrencilerin psikolojik sağlık düzeyi ile topluluk hissi düzeyi arasında yapılan Spearman Korelasyon analizi sonucunda pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu bulgulanmıştır. Bu bulgu, hem ailelerinin yanında kalan hem de kuruluşlarda kalan ergenlerin psikolojik sağlık ve topluluk hissi düzeylerinin birbirlerini etkilediği söylenebilir. Alan yazında yapılan çalışmalara bakıldığında psikolojik sağlık ve topluluk hissi değişkenlerinin birlikte yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Her bir çalışmada farklı değişkenler aracılığıyla bulgular elde edilmiştir. Bu çalışmalara farklı gruplar ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Tefera ve Mulatie (2014), yetiştirme yurtlarında kalan çocuklarla yapmış oldukları çalışmada yurttan kalan çocukların bir kısmı başkalarının desteği olmadan hayatlarına devam edebildikleri ve yaşlar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ve 13-17 yaş grubu öğrencilerin 4-12 yaş grubu öğrencilere göre psikolojik sağlık düzeyleri daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu Luther (2007)'e göre psikolojik sağlamlığın çocuğun gelişimsel evreleri ve bunun ardından gelen tecrübelerine dayanarak zamanla değişebileceği belirtmiştir Dolayısıyla bu fark gelişimsel etki ve çocuğun yaşının artmasına bağlı olabilir. Böylelikle çocuk yaşı ile birlikte zihinsel ve fiziksel olgunluğa erişebilir. Bu bakımdan daha küçük çocukların psikolojik sağlık düzeylerinin daha düşük olabileceği söylenebilir.

ÖNERİLER

Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

Bu araştırmada psikolojik sağlamlık ve topluluk hissi arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Psikolojik sağlamlık ve topluluk hissi arasında nasıl bir ilişki olduğu, bu iki kavramın birbirlerini nasıl etkiledikleri ve cinsiyet, okul türü, ailenin yanında ya da yurttan yaşama, ailenin gelir durumu, ana babanın yaşama durumu, kuruluştaki kalma süresi, ana baba görme süresi, birlikte yaşanan kişi sayısı, yakın arkadaş sayısı, kardeş sayısı gibi değişkenlerinin topluluk hissi ve psikolojik sağlamlık kavramları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre aşağıdaki önerilerde bulunulabilir.

1. Ailelerinin yanında kalan ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin yetiştirme yurtlarında kalan öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu kapsamda yetiştirme yurtlarında kalan ergenlerin bakıcılarıyla daha etkin ve uzun süreli etkileşim kurarak aidiyet hissini geliştirilmesine yönelik iyileştirici çalışmalar yapılabilir.
2. Yetiştirme yurtlarında kalan ergenlerin aile ortamlarında yetiştirilmelerine olanak tanınması ya da aile ortamlarına benzer nitelikte yaşam alanlarının düzenlenmesi ile psikolojik sağlamlık ve topluluk hissi düzeylerinin yükseltilmesi yönünde politikalar geliştirilmelidir.
3. Topluluk hissi düzeyinin yükseltilmesi için bireyin ait olduğu grubu benimsemişi ve grupta gerçekleşen aktivitelere katılımı gerekmektedir. Bu kapsamda ergenlerin ait olduğu gruplarda birlikte çalışacakları etkinliklerin düzenlenmesi ve bu etkinliklere azami katılımın sağlanmasına teşvik edilmelidir.
4. Psikolojik sağlamlık ve topluluk hissi düzeyi yüksek olan bireylerde başarı ve mutluluk oranlarının da oldukça yüksek olduğu belirtilmektedir. Bu kapsamda ergenlere ve ailelere yönelik aidiyet, kendini gerçekleştirme, topluluk ruhu gibi konularda eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları düzenlenebilir.
5. Yetiştirme yurtlarında kalan kız öğrencilerinin erkek öğrencilere göre psikolojik sağlamlık düzeyinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda kuruluşlarda kalan kız öğrencilere yönelik destekleyici çalışmalar yapılabilir.
6. Ergenlerin arkadaşlık ortamlarının pekiştirilmesi açısından ortak çalışmaları içeren sosyal kulüplere yönlendirilip sosyal aktiviteler düzenlenebilir. Bu kapsamda

gençlik merkezleri ve halk eğitim merkezleri ile koordineli çalışmalar yapılabilir.

İleride Yapılabilecek Araştırmalar İçin Öneriler

1. Bu çalışma, İstanbul ilinde bulunan ailelerinin yanında kalan ve yetiştirme yurtlarında kalan lise öğrencilerinden oluşmaktadır. Farklı şehirlerde bulunan lise öğrencilerine ve yetiştirme yurtlarında kalan öğrencilere uygulanması ile çalışmaların genelleyebilme olasılığını artıracakları varsayılmaktadır.
2. Yapılacak çalışmaların diğer yaş gruplarını da içermesi ile bu alandaki sorunların belirlenmesi ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi sağlanabilir.
3. Topluluk hissi ile ilgili ülkemizde yapılan çalışmalar sınırlı olduğu için bu alanda çalışmaların yapılarak alana katkı sağlanabilir. Özellikle riskli gruplarla yapılan çalışmalar oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Yapılacak çalışmaların riskli gruplar üzerinde yapılması ile alanyazına katkı sağlanabilir.
4. Yetiştirme yurtlarında kalan öğrencilere yönelik farklı demografik bilgileri sorgulayacak şekilde çalışmalar genişletilebilir.
5. Küçük yaş gruplarına uygulanabilmesi için bu konuda ölçek uyarlaması ya da ölçek geliştirme çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Adler, A. (2008). **Yaşamsal Sorunlar Sorunlu Çocuklara İlişkin Vaka Analizleri**. K. Şipal (çev.), İstanbul, Say Yayınları (orijinal baskı tarihi 1931).
- Adler, A. (2010). **Yaşamın Anlamı**. H. İlhan (çev.), Ankara: Alter Yayıncılık (orijinal baskı tarihi 1933).
- Akın, A. (2012). **Psikolojide ve Eğitimde Kullanılan Güncel Ölçme Araçları**. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Brook, C., ve Oliver, R. (2004). **Online Learning Communities: Exploring the impact of group size on community development**. World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications. Lugano: Switzerland.
- Brossoie, N. (2003). **Community connections and sense of community among older adults**. Master of Science In Human Development, The Faculty of Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Carrı, A. (2013). **Definitions of Community Resilience: An Analysis**. Published by Community and Regional Resilience Institute.
- Cüceloğlu, D. (1994). **İçimizdeki Çocuk**. İstanbul, Remzi Kitap Evi. 75-76.
- Cüceloğlu, D. (1997). **Yeniden İnsan İnsana**. İstanbul, Remzi Kitap Evi.
- Cüceloğlu, D. (2001). **Dayanışma Bilincinin Temeli, İçimizdeki Biz**. İstanbul, Remzi Kitap Evi.
- Cüceloğlu, D. (2014). **İnsan ve Davranışı**. İstanbul: Remzi Kitap Evi.
- Divine, D. (2013). **Growing Up in an Orphanage: Tales of Personal Resilience**. *Hazard, Risk and Resilience*. New York: IHRR.
- Dökmen, Ü. (2006). **İletişim Çatışmaları ve Empati**. İstanbul, Sistem Yayıncılık.
- Eskin, M. (2012). **İntihar Açıklama, Değerlendirme, Tedavi ve Önleme**. Ankara: Hyb yayınları.
- Feldman, S. S. (2008). **Genel Prensipler ve Özel Problemler, Yalom, I. D.ve H. Steiner (Ed). Ergen Terapisi içinde**. Y. Ş. Özkardeşler (Çev.), İstanbul: Prestij Yayınları, 19-52.
- Fletcher, D. ve Sarkar, M. (2012). **A grounded theory of psychological resilience in Olympic champions**. *Psychology of Sport and Exercise*. 13, 669–678.
- Geçtan, E. (2000). **Psikanaliz ve sonrası**. Ankara: Remzi Kitabevi.

- Greene, R. (2002). **Human behavior theory: A resilience orientation**, in R. Greene (Ed.), **Resiliency: An integrated approach to practice, policy, and research**. 1-28. Washington, DC: NASW Press.
- Kelly, K. M. (2001). **Individual differences in reactions to rejection**. In M. R. Leary (Ed.), (pp. 291-315). New York: Oxford University Press.
- Kumpfer, K. L. (1999). **Factors and Processes Contributing to Resilience: The Resilience Framework**. In M. D. Glantz, J. L. Johnson (Eds.), **Resilience and Development: Positive Life Adaptation**, s. 179-224. New York: Kluwe Academic/Plenum Publisher.
- Luthar, S. S. (1999). **Poverty and children's adjustment**. New-bury Park, CA: Sage.
- Maslow, A. (1968). **Toward a psychology of being**. New York: Van Nostrand Reinhold Company.
- Masten A. S. ve Gewirtz, A. H. (2006). **Resilience in development: the importance of early childhood**. RE In: Tremblay RG, Barr RDV Peters, editors. **Encyclopedia on early childhood development**.
- Masten, A. S. (1994). **Resilience in individual development: Successful adaptation despite risk and adversity**. (Ed: M.C. Wang ve E.W. Gordon) **Educational resilience in inner-city America: Challenges and prospects**. Hillsdale, NJ: Lawrance Erlbaum.
- Matthews, E. (2000). **The Legacy of Caretaking Among AfricanAmerican Women: A Mixed Blessing**. In E. Norman (Ed.) **Resiliency Enhancement**,s. 9-28. New York: Columbia University Press.
- Palloff, R. ve Pratt, K. (1999). **Building learning communities in cyberspace: Effective strategies for the online classroom**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Pretty, G., Bishop, B., Fisher, A. ve Sonn, C. (2006). **Psychological sense of community and its relevance to well-being and everyday life in Australia**, The Australian Psychological Society, September.
- Schultz, D. P. ve S. E. Schultz, (2007). **Modern Psikoloji Tarihi**, Yasemin Aslay (çev.) İstanbul, Kaknüs Yayınları, 501-510.
- Seligman, M. E. P. (2002). **Authentic Happiness: Using the New Positive Psychology to Realise Your Potential for Lasting Fulfilment**. New York, NY: The Free Press
- Soanes, C. ve Stevenson, A. (2006). **Oxford dictionary of English** (2nd ed). Oxford, UK: Oxford University Press.
- Steiner, H. ve I. D. Yalom, (Ed.). (2012). **Ergen Terapisi**. Y. Ş. Özkardeşler (Çev.), İstanbul: Prestij Yayınları. 7-11.

Sürekli Yayınlar

- Agaibi, C. E. ve Wilson, J. P. (2005). Trauma, PTSD, and resilience: A review of the literature. *Trauma, Violence and Abuse*, 6, 195–216.
- Arslan, G. (2015). Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği'nin (ÇGPSÖ-12) Psikometrik Özellikleri: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, (16), 1: 1-12
- Arslan, G. (2015). Ergenlerde Psikolojik Sağlık: Bireyse Koruyucu Faktörlerin Rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (44), 149-158
- Aydın, C. H., (2002). Çevrimiçi (Sanal) Öğrenme Toplulukları, **Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu'nda sunulan bildiri** (Eskişehir, Mayıs).
- Battistich, V. ve Hom, A. (1997). The relationships between students' sense of their school as a community and their involvement in problem behaviors. *American Journal of Public Health*, 87, 1997–2001.
- Berkowitz, C. D. (1996). Children in orphanages: Newt Gingrich is not daddy warbucks. *Pediatrics*, 288-289.
- Block, J. ve Kremen, A. M. (1996). IQ and egoresiliency: Conceptual and empirical connections and separateness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 2, 349-361.
- Bonanno, G. A., Galea, S., Bucchiarelli, A. ve Vlahov, D. (2007). What Predicts Psychological Resilience After Disaster? The Role of Demographics, Resources and Life Stres. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 75(5), 671-682.
- Bonnano, G. A. ve Mancini, A. D. (2008). The human capacity to thrive in the face of potential trauma. *Pediatrics*, 121, 369–375.
- Chiessi, M. ve Cicognani, E. (2010). Assessing sense of community on adolescents: Validating the brief scale of sense of community in adolescents (soc-a). *Journal of Community Psychology*, 38, 276–292.
- Conger, R. D. ve Conger, K. J. (2002). Resilience in Midwestern Families: Selected Findings, from the First Decade of a Prospective, Longitudinal Study. *Journal Of Marriage Family*, 64, 361-373.
- Feldman, R. S. (1997). *Essentials of Understanding Psychology*. United States: **McGraw-Hill Companies Inc.**
- Finn, J. D. ve Rock. D. A. (1997). Academic Success Among Student at Risk for School Failures. *Journal of Applied Psychology*, 82 (2), 221-234
- Frederickson, B. L., Tugade, M. M., Waugh, C. E. ve Larkin, G. R. (2003). What Good Are Positive Emotions in Crises? A Prospective Study of Resilience and Emotions Following the Terrorist Attacks on the United States on September 11th, 2001. *Journal of Personality and Social Psychology*. 84(2), 365-376.

- Gardner, T. W., Dishion, T. J. ve Connell, A. M. (2008). Adolescent Self-Regulation as Resilience: Resistance to Antisocial Behavior within the Deviant Peer Context. **Journal of Abnormal Child Psychology**. 36(2), 273-284.
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik Sağlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Üzerine bir Derleme Çalışması. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi** 28 (3), 113-128
- Hunter, A. J. ve Chandler, G. E. (1999). Adolescent resilience. Image: **Journal of Nursing Scholarship** (Third Quarter). 31, 243-247.
- Ilgaz, H. ve Aşkar, P. (2009). Çevrimiçi Uzaktan Eğitim Ortamında Topluluk Hissi Ölçeği Geliştirme Çalışması. **Turkish Journal of Computer and Mathematics Education** (1), 1: 27-34
- Jacelon, S. C. (1997). The trait and process of resilience. **Journal of Advanced Nursing**. 25, 123-129.
- Kararırmak, Ö. (2006). Psikolojik sağlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 26, 129-139.
- Katyal, S. (2015). A study of resilience in orphan and non-orphan children. **International Journal of Multidisciplinary Research and Development**. 2 (7), 323-327.
- Luthar, S. S. ve Cicchetti, D. (2000). The construct of resilience: Implications for interventions and social policies. **Development and Psychopathology**, 12, 857-885.
- Luthar, S. S., Cicchetti, D. ve Becker, B. (2000). The construct of resilience: a critical evaluation and guidelines for future work. **Child Development**, 71, 543-562.
- Mannarini, T., ve Fedi, A. (2009). Multiple senses of community: The experience and meaning of community. **Journal of Community Psychology**, 37(2), 211-227.
- Mavili, A. Kesen, N. F. ve Daşbaş, S. (2014). Aile Aidiyeti Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**. 14 (33), 29-45
- McMillan, D. W. (1996). Sense of Community. **Journal of Community Psychology**. 24 (4), 315-325.
- McMillan, D. W. ve D. M. Chavis, (1986). Sense of community: A definition and theory. **Journal of Community Psychology**. 14 (1), 6- 23.
- Öz, F. ve Yılmaz, E. B. (2009). Ruh Sağlığının Korunmasında Önemli Bir Kavram: Psikolojik Sağlık. **Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi**, 82-89.
- Rew, L., Taylor-Seehafer, M., Thomas, N. Y. ve Yockey, R. D. (2001). Correlates of resilience in homeless adolescents, **Journal of Nursing Scholarship**, 33(1), 33-40.
- Rutter, M. (1987). Psychosocial resilience and protective mechanisms. **American Journal of Orthopsychiatry**, 57, 316-331.

- Tefera, B. ve Mulatie, M. (2014). Risks, Protection Faktors and Resilience among orphan and Vulnerable Children (OVC) in Ethiopia: Implications for intervention. **International Journal of Psychology and Counselling**. 6.(3), 27-31
- Tugade, M. M., Frederickson, B. L. ve Barrett, L. F. (2004). Psychological Resilience Positive Emotional Granularity: Examining the Benefits of Positive Emotions on Coping and Health. **Journal of Personality**, 72(6), 1161-1190.
- Ziaian, T., Anstiss, H., Antoniou, G., Baghurst, P. ve Sawyer, M. (2012). Resilience and Its Association with Depression, Emotional and Behavioural Problems, and Mental Health Service Utilisation Among Refugee Adolescents Living in South Australia. **International Journal of Population Research**, .

Diğerleri

- Aslan, S. (2013). **Toplumsal Gruplara Üye Olan ve Olmayan Gençlerde Kimlik Yönelimi, Toplumsal Karşılaştırma, Arkadaşlara Bağlılık ve Grupla Bütünleşme**. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Bahadır, E. (2009). **Sağlıkla İlgili Fakültelerde Eğitime Başlayan Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri**. H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). **The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation**. *Psychological Bulletin*, 117, 497-529.
- Black K, Lobo M. (2008). **A conceptual review of family resilience factors**. *J Fam Nurs*. 14:33-55.
- Bonanno, G. A. (2004). **Loss, trauma and human resilience: Have we underestimated the human capacity to thrive after extremely aversive events?** *American Psychologist*, 59, 20–28.
- Connor, K. M. ve Davidson, J. R. T. (2003). **Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC)**. *Depression and Anxiety*, 18, 76–82.
- Eachus, P. (8-10 September 2014). **Community Resilience: Is it greater than the sum of the parts of individual resilience?**, 4th International Conference on Building Resilience, United Kingdom: Salford Quays, 345 – 351
- Eminağaoğlu, N. (2006). **Güç Koşullarda Yaşayan Sokak Çocuklarında Dayanıklılık (Sağlamlık)**. E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.
- Fletcher, D. ve Sarkar, M. (2013). **Psychological resilience a review and critique of definitions, concepts, and theory**. *European Psychologist*, 18, 12–23
- Fraser, M. W., Richman, J. M. ve Galinsky, M. J. (1999). **Risk, protection, and resilience: Toward a conceptual framework for social practice**. *Social Work Research*. 23, 129-208.

- Fredrickson, B. L. (2001). **The role of positive emotions in positive psychology: The broadenand- build theory of positive emotion**. *American psychologist*, 56 (3), 218.
- Gizir, C. A. (2004). **Academic Resilience: An Investigation of Protective Factors Contributing to the Academic Achievement of Eight Grade Students in Poverty**. M.E.T.U. Institute of Social Sciences, Doctorate Thesis, Ankara.
- Gündaş, A. (2013). **Lise öğrencilerinde psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak benlik kurgusu ve bağlanma stilleri**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi-osmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Harvey, M. (1996). **An ecological view of psychological trauma and trauma recovery**. *J Trauma Stress*. 9, 3-23.
- <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/yetistirmeyurduletisim.htm>
- Erişim tarihi:10.07.2016.
- Knight C. A. (2007). **Resilience framework: perspectives for educators**. *Health Educ*. 107, 543-555.
- Lee, H. H. ve Cranford, J. A. (2008). **Does Resilience Moderate the Associations Between Parental Problem Drinking and Adolescents' Internalizing and Externalizing Behaviors? A Study of Korean Adolescents**. *Drug and Alcohol Dependence*, 96 (3), 213-221.
- Leipold, B. ve Greve, W. (2009). **Resilience: A conceptual bridge between coping and development**. *European Psychologist*, 14, 40–50.
- Luther, S. S. (2007). **The construct of resilience: Implications for interventions and social policies**. New York Columbia University.
- Marici, M. (2015). **Some Psychometric Properties of the Family Domain in the"Adolescent Resilience Questionnaire"**. *PSIWORLD Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 187, 289 – 294
- Masten, A. S. ve Obradovic', J. (2006). **Competence and resilience in development**. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094, 13–27.
- Masten, A. S. (2001). **Ordinary Magic: Resilience Processes In Development**. *American Psychologist*, 56(3), 227-238.
- Masten, A. S. (2014). **Global perspectives on resilience in children and youth**. *Child Development*, 85(1), 6-20.
- Masten, A. S. Best, K. M. ve Garmezy, M. (1990). **Resilience and development: Contributions from the study of children who overcome adversity**. *Development and Psychopathology*. 2, 425–444.

- McCubbin, L. D. (2003). **Resilience among native Hawaiian adolescents: Ethnic identity, psychological distress and well-being**. Yayınlanmamış doktora tezi, University of Wisconsin-Madison.
- O'Sullivan, J. (2003). **My family is the pit(s): An ethnographic study of homeless adolescents**. Unpublished doctoral dissertation, Boston College, Boston.
- Özcan B. (2005). **Anne-Babaları Boşanmış ve Anne-Babaları Birlikte Olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Özellikleri ve Koruyucu Faktörler Açısından Karşılaştırılması**. A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Pressman, S. D. ve Cohen, S. (2005). **Does positive affect influence health?** Psychol Bull. 131. 925-971.
- Sarason, S. B. (1974). **The psychological sense of community: Prospects for a Community Psychology**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Seligman, M. E. P. ve Csikszentmihalyi, M. (2000). **Positive psychology: an introduction**. Am Psychol. 55. 5-14.
- Simon, J. B., Murphy, J. J., Smith, S. M. (2015). **Understanding and fostering family resilience**. Family. 13. 427-36.
- Smith, K. M. (2011). **The Relationship between Residential Satisfaction, Sense of Community, Sense of Belonging and Sense of Place in A Western Australian Urban Planned Community**: Doctoral Thesis, Faculty of Computing, Health & Science, Edith Cowan University.
- Suldo, S. M. ve Hueber, E. S. (2006). **Is Extremely High Lifesatisfaction During Adolescence Advantageous**. Social Indicators Research, 78, 179-203.
- Toprak, H. (2014). **Ergenlerde mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik sağlamlık ve psikolojik ihtiyaç doyumu**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Werner, E. E. (1995). **Resilience in development**. Curr Dir Psychol Sci.;4:8, 1-5.
- Williams, J. ve Nelson-Gardell, D. (2012). **Predicting resilience in sexually abused adolescents**, Child Abuse & Neglect, 36, 53– 63.

EKLER

Ek 1. Kısa Bilgi Formu (Ailelerinin Yanında Kalan Öğrenciler İçin)

Değerli Öğrencimiz;

Bu anket, lise öğrencilerin içinde yaşadığı toplumsal ortam ile yakın çevresine ilişkin düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılmakta olan bir araştırma için hazırlanmıştır. Adı, Soyadı gibi kişiyi belirleyen durumları ifade eden bilgiler vermeksizin soruları cevaplayınız. Kişisel hiçbir değerlendirme yapılmayacaktır. **Sorulara vereceğiniz yanıtlar kesinlikle gizli tutulacak araştırma dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır.** Lütfen her soruyu dikkatlice okuyun ve bu cevaplardan kendi durumunuza en uygun olanı yanındaki parantezin () içine (X) işareti koyarak belirtin. Soruların doğru ya da yanlış herhangi bir cevabı yoktur. Lütfen sorularla ilgili olarak sadece kendi durumunuza açıkça yansıtan cevaplar veriniz. Lütfen soruları boş bırakmayınız.

Yardımlarınız için teşekkür eder, başarılar dilerim.

Arş. Gör. Ahmet TEMEL

1. Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek
2. Yaşınız:(...)
3. Okulunuzun türü: Meslek Lisesi() Anadolu Lisesi() Fen Lisesi() Diğer()
4. Sınıfınız: 9. Sınıf () 10. Sınıf () 11. Sınıf () 12. Sınıf ()
5. Anneniz hayatta mı? () Evet () Hayır
6. Babanız hayatta mı? () Evet () Hayır
7. Yakın (samimi, sırdaş) arkadaş sayısı: (...)

8. Anne ve babanızın eğitim durumu nedir? İşaretleyiniz.

Anne

Baba

Okuryazar değil

Okuryazar değil

İlkokul mezunu

İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu

Ortaokul mezunu

Lise mezunu

Lise mezunu

Üniversite mezunu

Üniversite mezunu

9. Kardeş sayısı(siz hariç) (.....)

10. Ailenizin aylık ortalama geliri ne kadardır? (Tüm gelirleriniz dahil)

0-1500 TL 1500-3000 TL 3000-5000 TL 5000 TL ve üzeri

11. Evde kaç kişi ile birlikte yaşıyorsunuz (Siz dahil) (.....) kişi

12. Ailenizden ayrı kalma durumunuz oldu mu? Evet () Hayır ()

Evet ise, zaman olarak ne kadar ayrı kaldınız? Yıl (....) Ay (....)

Ek 2. Kısa Bilgi Formu (kuruluşlarda Kalan Öğrenciler İçin)

Değerli Öğrencimiz

Bu anket, lise öğrencilerin içinde yaşadığı toplumsal ortam ile yakın çevresine ilişkin düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılmakta olan bir araştırma için hazırlanmıştır. Adı, Soyadı gibi kişiyi belirleyen durumları ifade eden bilgiler vermeksizin soruları cevaplayınız. Kişisel hiçbir değerlendirme yapılmayacaktır. **Sorulara vereceğiniz yanıtlar kesinlikle gizli tutulacak araştırma dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır.** Lütfen her soruyu dikkatlice okuyun ve bu cevaplardan kendi durumunuza en uygun olanı yanındaki parantezin () içine (X) işareti koyarak belirtin. Soruların doğru ya da yanlış herhangi bir cevabı yoktur. Lütfen sorularla ilgili olarak sadece kendi durumunuza açıkça yansıtan cevaplar veriniz. Lütfen soruları boş bırakmayınız.

Yardımlarınız için teşekkür eder, başarılar dilerim.

Arş. Gör. Ahmet TEMEL

1. Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek
2. Yaşınız: (....)
3. Okulunuzun türü: Meslek Lisesi() Anadolu Lisesi() Fen Lisesi() Diğer()
4. Sınıfınız: () 9. Sınıf () 10. Sınıf () 11. Sınıf () 12. Sınıf
5. Anneniz hayatta mı? () Evet () Hayır
6. Babanız hayatta mı? () Evet () Hayır
7. Yakın (samimi, sırdaş) arkadaş sayısı: (....)
8. Ne kadar zamandır devlet kuruluşlarında yaşamaktasınız? Yıl(...) Ay(...)

9. Anne ve babanızın eğitim durumu nedir? İşaretleyiniz.

Anne

Baba

Okuryazar değil

Okuryazar değil

İlkokul mezunu

İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu

Ortaokul mezunu

Lise mezunu

Lise mezunu

Üniversite mezunu

Üniversite mezunu

10. Kardeş sayısı(siz hariç) (....)

11. Odada kaç kişi ile birlikte yaşıyorsunuz? (Siz dahil) (....) kişi

12. Ne sıklıkla anne veya babanızı görebiliyorsunuz?

Hafta(...) Ay(...) Yıl(...) Hiç Göremiyorum(...)

Ek 3. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-12)

	Aşağıda doğru ya da yanlış cevabı bulunmayan bazı durumlar ifade edilmektedir. Lütfen bunları dikkatlice okuyun ve hangi ifade size en doğru geliyorsa (X) işareti koyun.	Beni Hiç Tanımlamıyor	Beni Çok Az Tanımlıyor	Beni Biraz Tanımlıyor	Beni Oldukça Tanımlıyor	Beni Tamamen Tanımlıyor
1.	Hayatımda saygı duyabileceğim insanlar var.	1	2	3	4	5
2.	Eğitim almak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
3.	Ailem benim hakkımda birçok şeyi bilir (Örneğin, arkadaşlarımdan kim olduğunu, nelerden hoşlandığımı) .	1	2	3	4	5
4.	Başladığım faaliyetleri/işleri bitirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
5.	Bir şeyler istediğim şekilde gitmediğinde, diğer insanlara ve kendime zarar vermeden bu durumu çözebilirim. (Örneğin, şiddete başvurmadan veya kötü şeyler söylemeden)	1	2	3	4	5
6.	Yardıma ihtiyacım olursa, nereden yardım alabileceğimi bilirim.	1	2	3	4	5
7.	Kendimi okuluma ait hissediyorum.	1	2	3	4	5
8.	Ailem zor zamanlarımda yanımdadır. (Örneğin hasta olduğumda veya başım sıkıştığında).	1	2	3	4	5
9.	Arkadaşlarım zor zamanlarımda yanımdadır.	1	2	3	4	5
10.	Yaşadığım toplumda bana adil bir şekilde davranılır.	1	2	3	4	5
11.	Hayatımda gelecekte kullanacağım yeteneklerimi geliştireceğim fırsatlara sahibim (mesleki beceriler gibi)	1	2	3	4	5
12.	Ailemin aile geleneklerini ve kültürünü seviyorum.	1	2	3	4	5

Ek. 4 Topluluk Hissi Ölçeği (THÖ)

	Yaşadığımız şehri göz önünde bulundurun. Aşağıda, yaşadığınız şehri değerlendirirken dikkate almanızı istediğimiz bazı açıklamalar bulunmaktadır. Lütfen bunları dikkatlice okuyun ve hangi ifade size en doğru geliyorsa (x) işareti koyun.	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1.	Bu şehirde yaşayan insanlar birbirine destek olurlar.	1	2	3	4	5
2.	Bu şehirde yaşayan diğer ergenlerle birlikte çok zaman geçiririm.	1	2	3	4	5
3.	Bu şehirde yaşayan birçok insan birbirine yardım etmeye isteklidir.	1	2	3	4	5
4.	Bu şehirde yaşayan insanlar işlerini kolaylaştırmak için birlikte çalışırlar.	1	2	3	4	5
5.	Kendimi, bu şehre ait hissediyorum.	1	2	3	4	5
6.	Ne zaman konuşmak istesem, şehrimde birilerini bulabilirim.	1	2	3	4	5
7.	Bu şehirde gençler için yeterli iş olanağı bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
8.	Bu şehirde gençlerin birbiriyle tanışabileceği uygun ortamlar bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
9.	Bu şehirde diğer ergenlerle yaşamaktan mutluyum.	1	2	3	4	5
10.	Yaşadığım şehrin, diğer şehirlere göre birçok avantajı vardır.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Ahmet TEMEL, 1983 yılında Erzurum'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Erzurum'da bitirmiştir. 2010 yılında Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünü Tamamlamıştır. 2010 yılında üniversiteden mezun olduktan sonra askerlik görevini yapmak üzere bir ay Samsun Sahra Sıhhiye okulunda 11 ay Ağrı Asker Hastanesinde olmak üzere toplam 12 ay uzun dönem askerlik görevini yapmıştır. Askerlik görevinin bitiminden sonra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Danışma Merkezinde Psikolog olarak göreve başlamıştır. Bu süre içerisinde başta Aile ve Evlilik Öncesi Eğitim Programı olmak üzere birçok toplumsal konuda eğitimler aldıktan sonra kamu kurumları ve belediyeler ile yapılan işbirliği çerçevesinde eğitimler vermeye başlamıştır. 2013 yılında Gümüşhane Üniversitesi Psikoloji Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak göreve başlamıştır. Hala Gümüşhane Üniversitesinde aynı görevde devam etmektedir.